

Ekonomika održivosti i održivi kontroling

Marinčić, Tijana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:920954>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za ekonomiju
Sveučilišni diplomski studij Menadžmenta

Tijana Marinčić

Ekonomika održivosti i održivi kontroling

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za ekonomiju
Sveučilišni diplomski studij Menadžmenta

Ekonomika održivosti i održivi kontroling

Diplomski rad

Student/ica:

Tijana Marinčić

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Aleksandra Krajnović

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Tijana Marinčić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Ekonomika održivosti i održivi kontroling** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. listopada 2023.

Sadržaj

<u>Sažetak</u>	1
<u>Abstract</u>	2
<u>1. UVOD</u>	3
<u>1.1. Predmet istraživanja</u>	4
<u>1.2. Područja istraživanja</u>	5
<u>1.3. Ciljevi istraživanja</u>	5
<u>1.4. Struktura rada</u>	6
<u>1.5. Metodologija istraživanja</u>	6
<u>2. KONCEPT ODRŽIVOSTI</u>	8
<u>2.1. Zeleni ciljevi</u>	8
<u>2.2. Globalni ciljevi održivog razvoja - SDG ciljevi</u>	14
<u>2.3. Zaštita okoliša</u>	17
<u>2.4. Problemi održivosti</u>	17
<u>3. EKONOMIKA ODRŽIVOSTI</u>	21
<u>3.1. Teorijski okvir ekonomike održivosti</u>	21
<u>3.2. Koncepti ekonomike održivosti</u>	25
<u>3.2.1. Monizam vrijednosti</u>	25
<u>3.2.2. Model racionalnog aktera</u>	26
<u>3.2.3. Marginalna analiza</u>	28
<u>3.2.4. Tretman nesigurnosti</u>	29
<u>3.2.5. Učinkovitost, stabilnost i pravičnost: tržišne preferencije i društvene vrijednosti</u> ..	30
<u>3.2.6. Fizička priroda proizvodnje</u>	30

3.3.	Eksternalije i ekonomika održivosti	31
3.4.	Ekonomika održivosti država	33
3.5.	Izazovi ekonomike održivosti	34
4.	ODRŽIVI KONTROLING	36
4.1.	Teorijski okvir održivog kontrolinga	36
4.2.	Odnos održivog kontrolinga i poslovne strategije	40
4.3.	Uloga poslovne inteligencije u održivom poslovanju	43
5.	RASPRAVA	45
6.	ZAKLJUČAK	49
	Popis literature	51

Sažetak

Ovaj diplomski rad predstavlja istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga. Iako se za pojam održivosti zna odavno, pojam „ekonomika održivosti“ se tek nedavno krenuo koristiti uzimajući u obzir ekološku, okolišnu i resursnu ekonomiju. Analizom relevantne literature pokazuje se koliki zapravo utjecaj ima taj pojam „ekonomika održivosti“ u suvremenom svijetu. Između ostalog, ljudi prelaze na nove modele proizvodnje i potrošnje koji daju prednost efikasnosti i održivosti u odnosu na kratkoročne dobitke.

Ključne riječi: ekonomika održivosti, održivi kontroling, ekološka odgovornost, održivost

Abstract

Economics of Sustainability and Sustainable Controlling

This master's thesis represents research on the economics of sustainability and sustainable controlling. While the concept of sustainability has been known for a long time, the term "economics of sustainability" has only recently started to be used, taking into account ecological, environmental, and resource economics. An analysis of relevant literature demonstrates the significant impact of the concept of "economics of sustainability" in the modern world. Among other things, people are shifting to new models of production and consumption that prioritize efficiency and sustainability over short-term gains.

Keywords: economics of sustainability, sustainable controlling, environmental responsibility, sustainability

1. UVOD

Iako se danas čini da su ekonomija i održivost nepovezane, zapravo je suprotno. Rastom i promjenom industrije i tehnologije promatra se utjecaj koji ljudi ostavljaju na okoliš. Suvremeni svijet susreće se s izazovima poput klimatskih promjena koje prijete okolišu i svijetu kakvog poznajemo i samom napretku ekonomije, no postavlja se pitanje o uklapanju održivosti u ekonomiju. Može se reći kako ekonomika održivosti zapravo čuva, a ne iscrpljuje resurse o kojima sama ovisi. Različite prakse ekonomike održivosti mogu smanjiti količinu otpada i zagađenje okoliša, a istovremeno promovirati upotrebu prirodnih resursa. Tako se stvara stabilan ekonomski model koji će ostati budućim generacijama.

Glavna teza ovog diplomskog rada je: *Jedini način kako bi se osigurala stabilna i dugoročna ekonomija je određivanje održivih praksa kao prioritet.* U ovoj rečenici se sugerira na nekoliko ključnih točaka, od kojih je prva da kratkoročni profit ne može naštetiti okolišu ili iscrpiti prirodne resurse koji su potrebni tijekom dužeg vremena. Osim označavanja održivosti kao prioriteta usvajanjem ekološki prihvatljivih politika, vlade moraju ozbiljno shvatiti i svoju ulogu regulatora kako bi se dogodila promjena od neodrživih normi prema održivom planiranju. Tvrtke nerijetko stavljaju profit iznad svega, no sa sviješću javnosti o održivosti, raste zabrinutost o etičkoj poslovnoj praksi, što se očituje u prilici za provođenje promjena koje su usmjerene ostvarivanju ciljeva održivosti. Danas je potreba za ekonomskim rastom stalno u suprotnosti s odgovornošću prema okolišu. Pojedinci i organizacije počinju shvaćati važnost ravnoteže ova dva cilja. Time se dovodi do usvajanja mjera koje će osigurati dugoročnu održivost.

Suvremeni poslovni svijet suočen je s izazovom postizanja održivog razvoja u svim aspektima poslovanja. Ekonomska održivost, ključna komponenta tog cilja, predstavlja sinergiju između gospodarskog rasta, društvene pravde i ekološke odgovornosti. Održivost nije više tek poželjna karakteristika, već imperativ za organizacije u globalnoj areni.

S druge strane, održivi kontroling, u okviru modernog poslovanja, predstavlja katalizator za postizanje ekonomske održivosti. Kontroling, kao ključna funkcija unutar organizacija, dobiva novu dimenziju kroz integraciju održivosti u njegove procese. To podrazumijeva usklađivanje tradicionalnih kontroling metoda s društvenim i ekološkim ciljevima, pružajući organizacijama alate za učinkovito upravljanje, donošenje informiranih odluka i odgovornost prema okolini u kojoj posluju.

Ovaj rad istražuje esencijalnu povezanost između ekonomike održivosti i održivog kontrolinga. Fokusirajući se na važnost integracije održivosti u kontroling procese, nastoji se identificirati kako održivi kontroling može djelovati kao katalizator za postizanje ekonomske održivosti u organizacijama. Kroz analizu relevantne literature, otkrivaju se strategije implementacije održivosti u poslovanje i benefite koje održivi kontroling donosi u poslovni svijet.

Jedna od tih mjera je održivi kontroling. S obzirom da su društva sve svjesnija utjecaja na Zemlju, prihvaćaju održivi kontroling kako bi postigli svoje ciljeve. Mnoge tvrtke usvajaju ekološki prihvatljive prakse, prvobitno zbog odnosa s javnošću, a nakon toga zbog ušteda troškova tijekom vremena. Tvrtke usvajaju održive metode preko smanjena troškova ulaznih materijala ili recikliranjem otpadnih proizvoda. Prednost održivog kontrolinga leži u tome što ide korak dalje od poboljšanja okolišnih rezultata, odnosno ima pozitivne učinke na reputaciju. Preko posvećenosti obilježjima održivosti, privlače se kupci koji cijene ekološku osviještenost više od cijene.

Ovaj diplomski rad o ekonomici održivosti i održivom kontrolingu podrazumijeva analizu različitih znanstvenih članaka, kako bi se osigurala valjanost i vjerodostojnost izvora, odabrani su članci iz uglednih akademskih časopisa. Cilj rada je prikupljanje informacija koje pružaju uvid u predmet istraživanja diplomskog rada, uključujući povijesni kontekst, trenutne prakse i potencijalne buduće prakse. Za ostvarenje cilja rada korišteno je nekoliko istraživačkih metoda, kao što su provođenje pretraživanja ključnih riječi u online bazama podataka i korištenjem bibliotečnih resursa. Ti izvori su pružili skup relevantnih članaka koji su prekrivaju određene aspekte ekonomske održivosti. Nakon što su se prikupili potrebni podaci, primijenile su se kritičke tehnike čitanja kako bi se procijenila vjerodostojnost i relevantnost izvora u odnosu na ciljeve diplomskog rada. Korištenjem znanstvenih članaka, ovom istraživačkom metodom osigurano je da su u ovom diplomskom radu korištene samo pouzdane i ažurirane informacije.

Istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga ima za cilj proučavanje i analizu ekonomskih aspekata održivosti u kontekstu poslovanja i kontrolinga. Održivost se odnosi na dugoročnu sposobnost održavanja ekonomskog rasta i razvoja uz istovremeno očuvanje prirodnih resursa i zaštite okoliša.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je ekonomika održivosti i održivi kontroling. Nadalje, pod dva već spomenuta predmeta istraživanja, podrazumijeva se uključivanje zelenih praksi u poslovanje i zaštita prirode uz unaprjeđenje poslovanja.

S obzirom na ciljeve istraživanja diplomskog rada, u uvodu rada analiziraju se ekonomske dimenzije održivog razvoja i međuodnosi između gospodarstva, društva i okoliša. Mora se napomenuti da kako poduzeća napreduju, zaštita okoliša i socijalna dobrobit trebaju ići ruku pod ruku.

1.2. Područja istraživanja

Istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga pruža nekoliko ključnih područja istraživanja:

1. Razumijevanje veze između ekonomije i održivosti,
2. Implementacija održivosti u kontroling procese,
3. Evaluacija financijskih performansi održivih poslovnih modela,
4. Identifikacija prepreka i izazova održivosti,
5. Razvoj smjernica za održivo poslovanje.

Istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga pridonosi napretku u razumijevanju, primjeni i promicanju održivosti u poslovnom kontekstu. To omogućuje organizacijama uspješno kombinirati ekonomske ciljeve s ciljevima očuvanja okoliša i društvene odgovornosti, stvarajući tako dugoročno održivo poslovanje.

1.3. Ciljevi istraživanja

Glavni ciljevi istraživanja ovog diplomskog rada su:

1. Definiranje koncepta održivog razvoja.
2. Razvoj modela održivog kontrolinga: Istraživanje se usredotočuje na razvoj kontrolinga koji integrira održivost u procese upravljanja i donošenje odluka u organizacijama. Cilj je identificirati ključne pokazatelje održivosti, razviti metode mjerenja i praćenja održivosti i razumjeti prakse implementacije pristupa održivosti u kontrolingu.

3. Poboljšanje razumijevanja ekonomike održivosti i pružanje smjernice za razvoj održivih poslovnih strategija i kontrolinga koji uravnotežuju ekonomske, društvene i ekološke ciljeve u poduzeću.
4. Razumijevanje utjecaja održivosti na financijske performanse u organizacijama.
5. Integracija održivosti u stratezijskom planiranju uzimajući u obzir da je integracija održivosti ključna za dugoročni uspjeh i održivo poslovanje organizacije.

Ovaj diplomski rad će pokušati odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja:

1. Što je održivi razvoj?
2. Koji su ekonomski čimbenici koji utječu na razvoj održivog poslovanja?
3. Što je ekonomika održivosti?
4. Što je održivi kontroling?
5. Kako su ekonomika održivosti i održivi kontroling povezani?
6. Kako ekonomski sustavi mogu podržati održivost?
7. Što su SDG ciljevi?
8. Kako se održivost može pretvoriti u konkurentske prednosti za organizacije?

1.4. Struktura rada

Ovaj diplomski rad podijeljen je na šest međusobno povezanih poglavlja. Prvo poglavlje definira predmet istraživanja i ciljeve rada, te predstavlja samu metodologiju rada. Drugo poglavlje definira održivost, te neke od ciljeva održivosti. Treće poglavlje istražuje ekonomiku održivosti odnosno detaljnije prikazuje ekonomiku održivosti i ekonomiku održivosti država. U četvrtom poglavlju definira se održivi kontroling, te analizira međusobna povezanost održivog kontrolinga i poslovne strategije. Peto poglavlje se odnosi na raspravu, odnosno u petom poglavlju su dani odgovori na istraživačka pitanja. Šesto, posljednje poglavlje, odnosi se na zaključak ovog diplomskog rada.

1.5. Metodologija istraživanja

Kompilacija ovog diplomskog rada izgleda ovako:

1. Priprema materijala: Čitanje i proučavanje literature i znanstvenih članaka o ekonomici održivosti, održivom kontrolingu, održivosti, te određivanje najboljih izvora za ovaj diplomski rad
2. Struktura rada: Definiranje strukture ovog diplomskog rada je u skladu sa smjernicama sveučilišta.
3. Metodologija: na početku rada definirana je tema diplomskog rada, potom istraživanje literature i materijala za diplomski rad. Određene su kvalitativne metode istraživanja, s obzirom da se rad temelji na interpretaciji i razumijevanju ekonomike održivosti i održivog kontrolinga.
4. Rasprava: u raspravi su dani odgovori na istraživačka pitanja i protumačeni su ciljevi rada.

Prilikom izrade ovog diplomskog rada korištene su određene znanstvene metode kako bi se istražili ciljevi rada i dali odgovori na istraživačka pitanja. U radu je korišten multidisciplinirani pristup. Deskripcija, analiza i sinteza su korištene kako bi se analizirali i definirali pojmovi u ovom diplomskom radu. Indukcijom i generalizacijom je donesen konačni zaključak iz analiziranih pojmova, dok je dedukcija poslužila kako bi se izvele određene činjenice.

Pri istraživanju ekonomike održivosti i održivog kontrolinga postoje određena ograničenja koja treba uzeti u obzir. Neki od tih ograničenja su:

1. Dostupnost podataka - Ograničena dostupnost podataka može utjecati na opseg i dubinu istraživanja.
2. Složenost pitanja održivosti - Održivost je kompleksno područje koje uključuje mnoge aspekte, uključujući ekonomiju, okoliš i društvo. Istraživanje održivosti zahtijeva razumijevanje tih različitih dimenzija i njihovih međuovisnosti.
3. Kontekstualna ograničenja - Istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga može biti ograničeno specifičnim kontekstom, kao što su industrije, sektori ili geografska područja koja se proučavaju. Rezultati istraživanja mogu biti ograničeni na specifične uvjete i se ne mogu generalizirati na sve situacije.

2. KONCEPT ODRŽIVOSTI

Održivost podrazumijeva sposobnost održavanja neke aktivnosti ili prakse dugoročno bez negativnih posljedica na okoliš, društvo i ekonomiju. Model održivosti podrazumijeva tri područja, a to su ekološka, društvena i ekonomska održivost, što se naziva „trijas održivosti“. „Trijas održivosti se koristi za mjerenje uspješnosti organizacije na temelju tri područja.“ (Károly, 2011.)

Prva značajka trijasa održivosti je ekonomska održivost, a ona se odnosi na financijsku uspješnost. Cilj ekonomike održivosti je ostvarivanje profita, povećanje prihoda i smanjivanje troškova. Druga značajka je ekološka održivost, a ona se odnosi na utjecaj organizacije na okoliš. Za cilj ima smanjenje štetnog utjecaja organizacije kroz upravljanje otpadom, reduciranjem emisija stakleničkih plinova, upotrebom obnovljivih izvora energije i slično. Treća značajka trijasa održivosti je društvena održivost, a odnosi se na utjecaj organizacije na društvo. Ima za cilj ostvarivanje pozitivnog utjecaja na društvo kroz inicijative koje uključuju društveno odgovorno poslovanje, pravedne uvjete rada, etičko poslovanje, potporu zajednici i slično. Trijas održivosti se promatra kao važan model za organizacije koje imaju za cilj uspješno poslovanje na održiv način i dugoročnu održivost poslovanja. Ukoliko se uspješnost mjeri pomoću ovog modela, organizacijama se pomaže pri razvijanju strategija koje omogućuju financijsku uspješnost uz minimalan negativan utjecaj na društvo i okoliš.

2.1. Zeleni ciljevi

Zeleni ciljevi podrazumijevaju skup ciljeva koji su usmjereni prema održivosti, zaštiti okoliša i borbi protiv klimatskih promjena. (Ayres, 2008.)

Prema Ayresu (2008.), Vogtu i Weberu (2019.) ciljevi se obično povezuju s razinama društvene odgovornosti i uključuju sljedeće ključne elemente:

- **Smanjenje emisija stakleničkih plinova.** Može se reći kako je ograničavanje emisije stakleničkih plinova jedan od prioritetnih zelenih ciljeva zaustavljanja daljnjeg globalnoga zagrijavanja i klimatskih promjena. Staklenički plinovi kao što su ugljični dioksid, metan i dušikov oksid proizlaze iz ljudske aktivnosti korištenja fosilnih goriva,

poljoprivrede i industrije. Emisije plinova za posljedicu imaju zagrijavanje atmosfere, koje može uzročiti globalno zatopljenje, rast razine mora i ekstremne vremenske uvjete. Postoje različiti pristupi za smanjenje emisija stakleničkih plinova, a to su:

1. Korištenje obnovljivih izvora energije, na primjer sunčeve i vjetrove energije,
2. Unaprjeđivanje energetske učinkovitosti dolazi do smanjenja potrošnje energije,
3. Konzumiranje biljne prehrane jer ima manje emisija plinova od mesne prehrane,
4. Smanjivanje intenziteta prometa i prijelaz na alternativne oblike prijevoza,
5. Primjena energetski efikasnih procesa. (Ayres, 2008.)

- **Očuvanje biološke raznolikosti.** Ključni je zeleni cilj koji se fokusira na zaštitu raznolikosti života na Zemlji, uključujući različite vrste biljaka, životinja, gljiva i mikroorganizama te njihove ekosustave. Biološka raznolikost je od iznimne važnosti za održavanje stabilnosti ekosustava i osiguranje opstanka života na planetu. Nekoliko ključnih aspekata očuvanja biološke raznolikosti su:

1. *Zaštita ugroženih vrsta:* Identifikacija i zaštita ugroženih vrsta koje su pod prijetnjom izumiranja ključna je za očuvanje biološke raznolikosti. To uključuje stvaranje rezervata i zaštićenih područja za očuvanje njihovih staništa.
2. *Obnova ekosustava:* Obnova degradiranih ekosustava, kao što su šume, močvare i koraljni grebeni, pomaže u povratku biološke raznolikosti u tim područjima.
3. *Očuvanje staništa:* Očuvanje prirodnih staništa, kao što su šume, vlažne livade i močvare, ključno je za opstanak mnogih biljnih i životinjskih vrsta. Uništavanje staništa zbog urbanizacije ili poljoprivredne eksploatacije može imati ozbiljne posljedice na biološku raznolikost.
4. *Borba protiv nepoželjnih vrsta:* Nepoželjne vrste koje nisu domaće u određenim ekosustavima mogu ozbiljno ugroziti domaće vrste. Kontrola i suzbijanje nepoželjnih vrsta važan je aspekt očuvanja biološke raznolikosti.
5. *Održiva upotreba resursa:* Upotreba prirodnih resursa poput ribljih populacija ili šumskih resursa trebala bi se provoditi održivo kako bi se očuvala ravnoteža u ekosustavima.
6. *Edukacija i svijest:* Edukacija ljudi o važnosti biološke raznolikosti i načinima na koje mogu doprinijeti njegovu očuvanju ključna je za uspjeh ovog cilja.
7. *Međunarodna suradnja:* Biološka raznolikost ne poznaje granice, stoga je međunarodna suradnja i dogovaranje o zajedničkim ciljevima i strategijama presudno za njegovo očuvanje. (Vogt & Weber, 2019.)

- **Održiva upotreba resursa.** Ključni je element zelenih ciljeva i održivog razvoja. Ova koncepcija podrazumijeva pravilno gospodarenje prirodnim resursima kako bi se osiguralo da se resursi koriste na način koji zadovoljava trenutne potrebe, ali i osigurava njihovu dostupnost za buduće generacije. Ovdje su neki od ključnih aspekata održive upotrebe resursa:

1. *Smanjenje otpada:* Smanjenje proizvodnje otpada i minimaliziranje nepotrebnih resursa ključno je za očuvanje resursa. To uključuje smanjenje upotrebe jednokratnih proizvoda i poticanje recikliranja i ponovne upotrebe materijala.
2. *Održivo korištenje šuma:* Šume su važan izvor drveta i drugih proizvoda, ali je ključno upravljati njima na održiv način kako bi se spriječilo nekontrolirano sječenje i uništavanje šumskih ekosustava.
3. *Očuvanje vode:* Voda je dragocjen resurs, a održiva upotreba uključuje učinkovitu upotrebu vode u poljoprivredi, industriji i kućanstvima te zaštitu vodnih ekosustava.
4. *Pametna poljoprivreda:* Održiva poljoprivreda naglašava praksu koja maksimizira prinose uz minimalan utjecaj na okoliš. To uključuje smanjenje upotrebe pesticida i gnojiva, korištenje održivih metoda uzgoja i zaštitu plodnog tla.
5. *Obnovljivi izvori energije:* Prelazak s fosilnih goriva na obnovljive izvore energije poput sunčeve i vjetrove energije pomaže smanjiti pritisak na fosilne resurse i smanjiti emisije stakleničkih plinova.
6. *Učinkovita upotreba energije:* Povećanje energetske učinkovitosti u industriji, prometu i zgradama može značajno smanjiti potrošnju energije i potrebu za novim energetske resursima.
7. *Cirkularna ekonomija:* Koncept cirkularne ekonomije potiče na ponovnu upotrebu, recikliranje i obnavljanje proizvoda kako bi se produžio njihov životni vijek i smanjila potreba za novim sirovinama.
8. *Očuvanje morskih resursa:* Održivo ribarstvo i zaštita morskih ekosustava važni su za očuvanje morskih resursa i za osiguranje opskrbe hranom za buduće generacije. (Vogt & Weber, 2019.)

- **Smanjenje otpada i recikliranje.** Ključni su elementi održive upotrebe resursa i zelenih ciljeva. Ovi pristupi igraju ključnu ulogu u smanjenju ekološkog otiska i očuvanju resursa:

1. *Smanjenje otpada:* Smanjenje otpada, također poznato kao "zero waste" (nulta otpadnost), odnosi se na smanjenje količine otpada koji generiramo.

2. *Smanjenje upotrebe jednokratnih proizvoda*: Smanjenje potrošnje plastičnih vrećica, boca za vodu i drugih proizvoda za jednokratnu upotrebu.
 3. *Kupovina s razmišljanjem o otpadu*: Biranje proizvoda koji dolaze u recikliranoj ambalaži i smanjenje kupovine proizvoda s nepotrebnim ambalažama.
 4. *Ponovna upotreba*: Ponovno korištenje predmeta i proizvoda kad god je to moguće. To uključuje inicijative poput upotrebe vlastitih vrećica za kupovinu ili korištenje ponovno punjenih boca.
 5. *Kompostiranje*: Razdvajanje organskog otpada i kompostiranje kako bi se smanjila količina otpada koji ide na odlagalište.
 6. *Recikliranje*: Recikliranje je proces pretvaranja materijala koji bi inače završili na odlagalištu u nove proizvode.
 7. *Razvrstavanje otpada*: Racionalno razdvajanje različitih vrsta otpada kako bi se omogućilo efikasno recikliranje.
 8. *Recikliranje materijala*: Proces obrade materijala poput papira, kartona, stakla, metala i plastike kako bi se proizveli novi proizvodi.
 9. *Edukacija i svijest*: Informiranje ljudi o važnosti recikliranja i pravilnom odlaganju otpada kako bi se potaknula ova praksa. (Vogt & Weber, 2019.)
- **Razvoj obnovljivih i održivih gradova.** Predstavlja ključan zeleni cilj usmjeren na stvaranje urbanih sredina koje su ekološki prihvatljive, ekonomski prosperitetne i socijalno inkluzivne. Ovo je izuzetno važno jer sve više ljudi živi u gradovima, a urbana sredina ima značajan utjecaj na okoliš i kvalitetu života. Evo nekoliko ključnih aspekata razvoja obnovljivih i održivih gradova:
1. *Energetska učinkovitost*: Održivi gradovi postavljaju standarde za energetska učinkovitost u zgradama, prometu i industriji. To uključuje upotrebu naprednih tehnologija za smanjenje potrošnje energije, kao i korištenje obnovljivih izvora energije poput sunčeve i vjetrove energije.
 2. *Javni prijevoz i smanjenje prometa*: Promicanje javnog prijevoza, bicikala i hodanja smanjuje emisije stakleničkih plinova i prometne gužve u gradovima. Održivi gradovi razvijaju brze pruge, biciklističke staze i pješачke zone kako bi potaknuli održive načine prijevoza.
 3. *Zelene površine i parkovi*: Očuvanje zelenih površina, parkova i urbanih šuma pomaže u očuvanju biološke raznolikosti i poboljšava kvalitetu zraka i života građana. To također može pomoći u regulaciji temperature u gradu.

4. *Recikliranje i upravljanje otpadom*: Učinkoviti sustavi za recikliranje i upravljanje otpadom smanjuju količinu otpada koja završava na odlagalištima i promiču cirkularnu ekonomiju.
5. *Pravilno urbanističko planiranje*: Planiranje gradova tako da su funkcionalni, privlačni i ekološki održivi ključno je za razvoj održivih gradova. Ovo uključuje pravilno upravljanje gradskim širenjem i zaštitu prirodnih staništa.
6. *Inkluzivnost*: Održivi gradovi promiču socijalnu inkluzivnost tako da svi građani imaju pristup obrazovanju, zdravstvu, stambenim rješenjima i drugim ključnim resursima.
7. *Kvaliteta zraka i vode*: Održivi gradovi ulažu u mjere zaštite kvalitete zraka i vode kako bi zaštitili zdravlje stanovništva i okoliša.
8. *Digitalizacija i pametni gradovi*: Korištenje tehnologije i pametnih rješenja za praćenje i upravljanje resursima u gradu može poboljšati efikasnost i održivost. (Vogt & Weber, 2019.)

- **Promicanje održive poljoprivrede.** Ključan je aspekt zelenih ciljeva i održivog razvoja. Održiva poljoprivreda naglašava uravnoteženi pristup koji uzima u obzir ekološke, ekonomske i društvene aspekte poljoprivredne proizvodnje kako bi se osiguralo da poljoprivreda bude ekološki prihvatljiva, ekonomski isplativa i društveno pravedna. Evo nekoliko ključnih elemenata održive poljoprivrede:

1. *Ekološka održivost*: Održiva poljoprivreda promiče očuvanje okoliša i biološke raznolikosti. To uključuje smanjenje upotrebe pesticida i herbicida, ograničavanje erozije tla, očuvanje voda i smanjenje onečišćenja.
2. *Održivo upravljanje tlom*: Zdrava tla ključna su za održivu poljoprivredu. Prakse kao što su plodoredenje, kompostiranje i upotreba organskog gnojiva pomažu u očuvanju plodnosti tla.
3. *Voda i energetska učinkovitost*: U održivoj poljoprivredi, koristi se voda i energija na učinkovit način kako bi se smanjila potrošnja i ekološki otisak poljoprivredne proizvodnje.
4. *Ekološka raznolikost*: Očuvanje prirodnih staništa i promicanje raznolikosti usjeva i sorti pomaže održavanju ekološke ravnoteže i povećava otpornost na štetočine i bolesti.
5. *Pravednost i socijalna pravda*: Održiva poljoprivreda također uključuje brigu o radnicima u poljoprivredi, pravedno plaćanje i poštivanje njihovih prava.

6. *Lokalna proizvodnja i potrošnja*: Poticanje lokalne proizvodnje hrane i potrošnje pomaže u smanjenju emisija stakleničkih plinova povezanih s transportom hrane te podržava lokalne zajednice i gospodarstva.
7. *Ekološka certifikacija*: Mnoge organizacije nude ekološke certifikate koji potvrđuju da proizvodi dolaze iz održive poljoprivrede. Ovi certifikati pomažu potrošačima prepoznati ekološki prihvatljive proizvode.
8. *Edukacija i istraživanje*: Edukacija i istraživanje ključni su za unapređenje održive poljoprivrede i širenje najboljih praksi među poljoprivrednicima. (Vogt & Weber, 2019.)

- **Pravičnost i inkluzivnost**. Ključni su elementi zelenih ciljeva i održivog razvoja. Održivi razvoj ne bi trebao biti samo očuvanje okoliša; također bi trebao biti pravedan i inkluzivan, osiguravajući da svi ljudi, bez obzira na njihovu socijalnu, ekonomsku, ili kulturnu pozadinu, imaju pristup koristima održivosti i da ne trpe nepravedne posljedice ekoloških promjena i odluka koje se donose u cilju održivosti. Slijedi prikaz nekoliko ključnih aspekata pravičnosti i inkluzivnosti u okviru zelenih ciljeva:

1. *Prava manjina i marginaliziranih skupina*: Zeleni ciljevi moraju uzeti u obzir potrebe i prava marginaliziranih i ranjivih skupina društva, uključujući etničke manjine, pripadnike plemena, osobe s invaliditetom i druge. To uključuje osiguranje pristupa resursima, obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti za sve.
2. *Socijalna pravednost*: Održivost ne smije povećati postojeće društvene nejednakosti. Programi i politike održivosti trebali bi biti osmišljeni na način da pomažu u smanjenju siromaštva i povećanju pristupa socijalnim i ekonomskim pravima za sve građane.
3. *Konzultacije i sudjelovanje*: Pravednost u održivosti zahtijeva uključivanje svih relevantnih dionika u procese odlučivanja. Otvoren dijalog s lokalnim zajednicama, organizacijama civilnog društva i drugim skupinama pomaže osigurati da se njihovi interesi i zabrinutosti uzimaju u obzir.
4. *Pravedna raspodjela koristi i tereta*: U okviru održivosti, važno je osigurati da koristi održivih praksi budu ravnomjerno raspoređene, a teret ekoloških promjena ne bi trebao biti pretežak za određene skupine.
5. *Edukacija i svijest*: Obrazovanje i podizanje svijesti igraju ključnu ulogu u promicanju pravednosti i inkluzivnosti u kontekstu održivosti. Građani

trebaju biti informirani o ekološkim pitanjima i pravima kako bi mogli aktivno sudjelovati u postizanju zelenih ciljeva.

6. *Pristup zelenim tehnologijama*: Pravednost također uključuje osiguravanje da nove zelene tehnologije i rješenja budu dostupne i ekonomski pristupačne za sve, a ne samo za privilegirane skupine. (Vogt & Weber, 2019.)

2.2. Globalni ciljevi održivog razvoja - SDG ciljevi

Globalni ciljevi održivog razvoja (SDG-ovi ciljevi) su skup ciljeva usvojenih od strane Ujedinjenih naroda 2015. godine kako bi se postigao održivi razvoj. Oni su usmjereni na rješavanje društvenih, ekonomskih i ekoloških problema te za cilj imaju osiguranje budućnosti ljudi i očuvanje Zemlje. (IDOP, 2001.)

Kako bi se uklonilo siromaštvo, smanjila nejednakost, zaštitio planet i osigurao napredak za sve, na 69. Općoj skupštini Ujedinjenih naroda održanoj 2015. usvojeno je 17 globalnih ciljeva održivog razvoja (SDG), uključujući 169 specifičnih podtočki, u okviru dokumenta koji se naziva „Promijenimo naš svijet: Agenda 2030. za održivi razvoj“. To je važna politička platforma za rješavanje mnogih međusobno povezanih gospodarskih, društvenih, ekoloških i političkih sigurnosnih izazova današnjice. (Pavlinović, 2020.)

Ovi ciljevi povezani su s elementima održivog razvoja, odnosno svaki se cilj može svrstati u jednu od sljedećih kategorija: ekonomski, društveni i ekološki. Potrebno je postići sedamnaest ciljeva koji obuhvaćaju ekonomske, socijalne i ekološke aspekte. Primjenjuju se na sve zemlje, međusobno su povezani i zahtijevaju odgovornost. Kako bismo stvorili svijet dostojan kvalitetnog života, svaki cilj treba biti u fokusu svake tvrtke i njenih odjela. Kada tvrtke povežu lokalno i globalno i usklade svoje poslovanje s ciljevima održivog razvoja, mogu pronaći nove poslovne prilike u budućnosti, ojačati odnose s partnerima i pridonijeti stabilnosti društva. (Pavlinović, 2020.)

Slijedi pregled 17 Globalnih ciljeva održivog razvoja:

1. **Svijet bez siromaštva**. Cilj je okončati siromaštvo u svim oblicima. Ovaj cilj uključuje borbu protiv nestašice koja zahvaća ljude diljem svijeta, čime se pokušava osigurati da nikome ne nedostaje osnovna prehrana, stanovanje i obrazovanje. Cilj je stvaranje održivih ekonomskih i društvenih struktura, kako bi se svim ljudima pružila prilika za održivost i napredak.

2. **Svijet bez gladi.** Ovaj cilj podrazumijeva borbu protiv gladi odnosno nedostatka hrane. Ovaj cilj zahtijeva povećanje globalne proizvodnje hrane i njenu ravnomjernu raspodjelu i pristupačnost. Treba se raditi na otpornosti prehrambenih sustava kako bi se smanjio gubitak hrane.

3. **Zdravlje i blagostanje.** Ovaj cilj podrazumijeva osiguranje zdravog života, usmjeravaju se pokušaji prema poboljšavanju zdravstvenih uvjeta te pristupa zdravstvenoj skrbi. Kada bi se ovaj cilj postigao, stvorilo bi se društvo u kojemu bi ljudi živjeli dugotrajno i zdravo.

4. **Kvalitetno obrazovanje.** Ovaj cilj podrazumijeva pristupačno i kvalitetno obrazovanje za sve ljude. Naglašava se važnost obrazovanja kao temeljnog ljudskog prava te kao ključnog faktora za društveni napredak. Naglašava se ulaganje u obrazovanje kako bi se u društvu postigao održivi razvoj.

5. **Rodna ravnopravnost.** Ovaj cilj se fokusira na jednakost između spolova, a pokušava se ukloniti nejednakost i diskriminacija između spolova kako bi se stvorilo pravednije okruženje za pojedince. Cilj naglašava stvaranje društva u kojemu svaka osoba može ostvariti svoj potencijal i imati jednake prilike i prava.

6. **Čista voda i sanitarni uvjeti.** Ovaj cilj podrazumijeva osiguranje pristupa čistoj vodi i sanitarnim uvjetima za sve ljude. Naglašava se važnost osiguravanja čiste vode i sanitarnih uvjeta kao osnovno ljudsko pravo, te se pomoću ovog cilja teži stvaranju zdravih i održivih zajednica.

7. **Pristupačna energija iz čistih izvora.** Ovaj cilj podrazumijeva pristup energiji iz obnovljivih izvora svim ljudima. Posebno se naglašava važnost prelaska na održive i čiste izvore energije kao ključnog koraka prema stvaranju održivog svijeta te boljoj kvaliteti života ljudi.

8. **Dostojanstven rad i ekonomski rast.** Podrazumijeva se trajni i održivi ekonomski rast, te dostojanstveni radni uvjeti za sve ljude. Važno je stvaranje ekonomskog sustava koji potiče rast i osigurava dobre uvjete rada, te prava radnika i pravedne plaće.

9. **Industrija, inovacije i infrastruktura.** Podrazumijeva izgradnju otporne infrastrukture, promicanje održive industrijalizacije te poticanje inovacija. Prepoznaje se važnost industrije, inovacija i infrastrukture kako bi se podržao održivi razvoj i ekonomski rast.

10. **Smanjenje nejednakosti.** Podrazumijeva prepoznavanje postojanja razlika među ljudima i društvima te se zalaže za stvaranje pravednijeg društva s jednakim prilikama i pravima za sve

ljude. Teži se smanjivanju siromaštva, nejednakosti i diskriminacije te promicanju pravde i ravnoteže u društvu.

11. Održivi gradovi i zajednice. Podrazumijeva stvaranje gradova koji su sigurni i održivi. Prepoznaje se rast populacije te se teži planiranju i upravljanju gradovima kako bi se osigurala kvaliteta života i zaštita okoliša. Kroz ovaj cilj teži se stvaranju okruženja koja su kvalitetna i pridonose zaštiti okoliša.

12. Održiva potrošnja i proizvodnja. Podrazumijeva se racionalno korištenje resursa. Naglašava se potreba prijelaza na model proizvodnje i potrošnje koji je održiv i siguran za okoliš. Teži se smanjenju ljudskog otiska na okoliš i očuvanju prirodnih resursa za buduće generacije.

13. Zaštita klime. Podrazumijeva se djelovanje u cilju smanjenja klimatskih promjena i njihovih posljedica. Ističe se potreba za postizanjem održivosti kao ravnoteže između ljudskih aktivnosti i zaštite okoliša. Teži se smanjenju negativnih utjecaja klime na društvo i ekonomiju.

14. Očuvanje vodenog svijeta. Podrazumijeva očuvanje vodenog svijeta i osiguranje resursa koje oceani, mora, jezera i rijeke pružaju. Teži se stvaranju održivog vodenog svijeta koji pruža resurse za život ljudi.

15. Očuvanje života na Zemlji. Podrazumijeva zaštitu i očuvanje života na Zemlji kao što su šume, pašnjaci, močvare i slično. Ističe se važnost održivog upravljanja, posebno kako bi se zaštitila biološka raznolikost i ugrožene vrste. Teži se osiguranju održive budućnosti života na Zemlji.

16. Mir, pravda i snažne institucije. Podrazumijeva promicanje miroljubivih i društvenih institucija te osiguranje pravde za sve. Prepoznaje se važnost stabilnosti, pravde i zakona kako bi se postigao održivi razvoj. Teži se stvaranju okruženja gdje se ljudi osjećaju zaštićeno, slobodno te da imaju ista prava.

17. Partnerstvom do ciljeva. Podrazumijeva jačanje partnerstava i međusobne suradnje kako bi se uspješno realizirali ciljevi održivog razvoja. Teži se usmjeravanju resursa, znanja i tehnologije prema stvaranju održive budućnosti. (IDOP, 2001.)

Ovi ciljevi su usko povezani i međusobno ovisni. Postizanje svakog cilja zahtijeva suradnju, angažman i akciju različitih sektora društva, vlada, organizacija civilnog društva i pojedinaca diljem svijeta. Cilj je stvoriti svijet u kojem svi ljudi mogu živjeti dostojanstveno, u miru i u skladu s prirodom. (IDOP, 2001.)

2.3. Zaštita okoliša

Zaštita okoliša podrazumijeva upravljanje prirodnim resursima na održiv način kako se ne bi iscrpili. Okoliš je jednako bitan za ljudsko zdravlje kao i za očuvanje biološke raznolikosti. Kako bi se postigla tri cilja ekonomije, socijalne pravde i zaštite planeta, potrebno je pažljivo planirati i preuzeti odgovornost za zaštitu planeta. Postizanje ekonomske održivosti zahtijeva suradnju vlada koje prepoznaju važnost postizanja održivosti te podizanja svijesti među građanima. (Golding & Winters, 1995.)

Ekonomska održivost ključna je kako bi se osigurao dugoročni rast i razvoj ekonomije neke države. Kako bi se postigla ekonomska održivost treba se postići ravnoteža između ekonomskog rasta, društvene pravednosti i zaštite okoliša. (Vogt & Weber, 2019.)

2.4. Problemi održivosti

Ljudi bi se trebali početi baviti pitanjima održivosti kako bi smanjili ljudski utjecaj na Zemlju. Znanstvenici nastavljaju razvijati tehnološke inovacije i potiču političko djelovanje. Inovacije otvaraju prilike za transformaciju sustava i ublažavanje čimbenika koji uzrokuju probleme. (Markard et al., 2020.)

Postoje određeni problemi vezani uz održivost, a neki od najznačajnijih su:

1. **Klimatske promjene.** Rastom globalne temperature kao posljedice emisije stakleničkih plinova, dolazi do porasta razine mora, povećanja učestalosti i jačine prirodnih katastrofa i utjecaja na kvalitetu života ljudi. Klimatske promjene su dugoročne promjene u klimi planeta Zemlje koje su prouzročene prirodnim procesima i ljudskim aktivnostima. Glavni staklenički plinovi koji uzrokuju klimatske promjene su ugljikov dioksid, metan, dušikov oksid i fluorougljikovodici. Ovi plinovi zadržavaju toplinu u atmosferi, što dovodi do povećanja temperature zraka, oceana i tla. Klimatske promjene utječu na sve aspekte života na Zemlji, uključujući biljni i životinjski svijet, ljudsko zdravlje, gospodarstvo, sigurnost hrane i vodu, kao i društvene i političke stabilnosti. (...) Kako bi se smanjile klimatske promjene, potrebno je smanjiti emisiju stakleničkih

plinova, povećati upotrebu obnovljivih izvora energije, smanjiti potrošnju fosilnih goriva, povećati energetske efikasnosti i podići svijest javnosti o ovom problemu. Također, potrebna je međunarodna suradnja i koordinacija kako bi se osigurala globalna akcija u borbi protiv klimatskih promjena. (Conard, 2013.)

2. **Gubitak bioraznolikosti.** Odnosi se na smanjenje broja i raznolikosti vrsta biljaka i životinja u određenom ekosustavu ili na globalnoj razini. To se događa zbog prirodnih procesa kao što su promjene u klimi, erozija tla i prirodno izumiranje vrsta, ali i zbog ljudskih aktivnosti poput krčenja šuma, urbanizacije, prekomjernog ribolova, onečišćenja i slično. Bioraznolikost igra ključnu ulogu u održavanju zdravog ekosustava i funkcioniranju ekosustava, poput oprašivanja biljaka, održavanja kvalitete zraka i vode, reguliranja klime i održavanja plodnosti tla. Gubitak bioraznolikosti može dovesti do smanjenja produktivnosti ekosustava, uništenja prirodnih staništa i prirodnih resursa, te utjecati na životne uvjete ljudi i drugih vrsta na planeti. Prema izvješću Međunarodne unije za zaštitu prirode (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources, skraćeno IUCN), preko 27.000 vrsta životinja i biljaka suočava se s rizikom izumiranja. Kako bi se smanjio gubitak bioraznolikosti, potrebno je povećati svijest javnosti o važnosti očuvanja prirodnih staništa i životinja, povećati površinu zaštićenih područja, uspostaviti bolje upravljanje prirodnim resursima, promovirati održivu poljoprivredu i ribolov, te smanjiti negativan utjecaj ljudskih aktivnosti na prirodu i okoliš. (Conard, 2013.)
3. **Nedostatak prirodnih resursa.** Odnosi se na situaciju u kojoj opskrba prirodnim resursima poput pitke vode, fosilnih goriva, metala i minerala, šuma i drugih prirodnih resursa postaje sve oskudnija zbog prekomjernog iskorištavanja, zagađenja i klimatskih promjena. Nedostatak prirodnih resursa može dovesti do ozbiljnih ekonomskih i društvenih problema. Primjerice, smanjenje zaliha fosilnih goriva kao što su nafta, plin i ugljen može dovesti do visokih cijena energije, poteškoća u proizvodnji i transportu robe, te otežavanja života ljudi koji ovise o fosilnim gorivima za svoje svakodnevne potrebe. Smanjenje zaliha pitke vode može dovesti do poteškoća u poljoprivredi i proizvodnji hrane, te do zdravstvenih problema za ljude i životinje. Stoga je važno provoditi održivo korištenje prirodnih resursa, što znači da se oni koriste na način koji omogućuje da se obnavljaju i održavaju na dugi rok. To može uključivati promjene u tehnologiji, povećanje energetske učinkovitosti, upotrebu obnovljivih izvora energije, smanjenje količine otpada, te uspostavu politika i praksi koje promoviraju održivu upotrebu prirodnih resursa. Održivo korištenje prirodnih resursa je važan dio održivog

razvoja, što podrazumijeva zadovoljavanje današnjih potreba, a istovremeno i osiguravanje da se ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. (Conard, 2013.)

4. **Neodrživa proizvodnja i potrošnja.** Odnosi se na situaciju u kojoj proizvodnja i potrošnja roba i usluga nisu usklađene s principima održivosti. To može uzrokovati ozbiljne posljedice za okoliš i društvo, uključujući prekomjerno iskorištavanje prirodnih resursa, zagađenje okoliša, klimatske promjene, gubitak bioraznolikosti i druge probleme. Primjeri neodržive proizvodnje uključuju korištenje neobnovljivih izvora energije poput fosilnih goriva, intenzivne poljoprivrede s visokom upotrebom pesticida i herbicida te neodgovorno iskorištavanje šuma i drugih prirodnih resursa. Neodrživa potrošnja uključuje prekomjerno trošenje energije, vode i drugih resursa, nepotrebnu uporabu plastike i drugih neobnovljivih materijala, te neodgovorno odlaganje otpada. Da bi se promovirala održiva proizvodnja i potrošnja, potrebno je uspostaviti politike i prakse koje potiču korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje upotrebe štetnih kemikalija, promoviranje recikliranja te poticanje ljudi da smanje svoju potrošnju i prihvate održive načine života. Također je važno poticati tvrtke da smanje svoj ugljični otisak i učine svoje poslovanje održivim, a države da uspostave zakonske okvire koji potiču održivu proizvodnju i potrošnju. (Conard, 2013.)
5. **Socijalna nejednakost.** Odnosi se na razlike u ekonomskom, društvenom i političkom statusu među različitim skupinama ljudi u društvu, a može se manifestirati u mnogim oblicima, poput razlika u pristupu obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, zapošljavanju, stambenom smještaju, pravosuđu i drugim sferama društvenog života. Postoje mnogi faktori koji mogu doprinijeti socijalnoj nejednakosti, poput diskriminacije na temelju rase, spola, etničke pripadnosti, starosti ili seksualne orijentacije, nedostatka pristupa obrazovanju i drugim resursima, te ekonomskih i političkih prilika. Socijalna nejednakost može imati negativne posljedice za društvo u cjelini, uključujući povećano siromaštvo, nezaposlenost, društvene tenzije, kriminal, političku nestabilnost i druge probleme. Stoga je važno djelovati u cilju smanjenja socijalne nejednakosti kroz razne politike i programe, poput pristupačnog obrazovanja, ravnopravne zdravstvene skrbi, zapošljavanja i stambenog smještaja, te kroz promociju jednakosti i pravednosti u svim sferama društvenog života. (Conard, 2013.)

Svi ovi problemi su međusobno povezani i zahtijevaju širok spektar rješenja, uključujući promjene u našim životnim stilovima, tehnologiju, politiku i način upravljanja resursima. Održivost je ključni izazov s kojim se suočava naša planeta i budućnost ljudskog roda,

zahtijevajući globalnu suradnju i zajednički napor kako bi se postigla održiva budućnost.
(Conard, 2013.)

3. EKONOMIKA ODRŽIVOSTI

3.1. Teorijski okvir ekonomike održivosti

Ekonomika održivosti se odnosi na ekonomski sustav koji uključuje održivost u svoje planiranje, operacije i procjene. To znači da se ekonomika održivosti usredotočuje na dugoročnu održivost, ekološku održivost, socijalnu održivost i financijsku održivost. Dugoročna održivost se odnosi na održavanje prirodnih resursa i ljudskih resursa kako bi se osigurala stabilna budućnost. Ekološka održivost se odnosi na zaštitu okoliša i prirodnih resursa kako bi se osiguralo da imamo dovoljno resursa za buduće generacije. Socijalna održivost se odnosi na osiguravanje pravednosti i jednakosti u društvu, dok financijska održivost uključuje dugoročnu financijsku stabilnost poduzeća i društva u cjelini. Ekonomika održivosti pomaže u stvaranju ravnoteže između ekonomskih, društvenih i ekoloških ciljeva. To uključuje promicanje zelenih tehnologija i održivih praksi, smanjenje emisija stakleničkih plinova, smanjenje otpada i poticanje održivih izvora energije. Ekonomika održivosti promiče društvenu pravdu i jednakost, te potiče transparentnost i odgovornost u poslovanju. Ukratko, ekonomika održivosti je ekonomski model koji uvažava društvene, ekološke i financijske aspekte održivosti, te pridonosi stvaranju dugoročno održivog društva. (Ayres, 2008.)

Ekonomika održivosti istražuje načine na koje ekonomski sustavi mogu podržavati održivost. To uključuje proučavanje ekonomskih instrumenata, politika i modela koji promiču održive prakse u poslovanju. Cilj je razumjeti kako ekonomske aktivnosti mogu biti usklađene s očuvanjem okoliša, društvenom pravednošću i dugoročnim ekonomskim rastom. (Diesendorf, 2000.)

Kontroling se odnosi na procese upravljanja, mjerenja i praćenja poslovnih performansi. U kontekstu održivosti, održivi kontroling ima za cilj integrirati održivost u te procese kako bi organizacije mogle donositi informirane odluke koje uzimaju u obzir ekonomske, društvene i ekološke faktore. To uključuje identifikaciju i praćenje ključnih pokazatelja održivosti, integraciju održivosti u strategijsko planiranje i izvještavanje o održivosti. (Hocherts, 2001.)

Kontekst istraživanja ekonomike održivosti i održivog kontrolinga može biti širok i obuhvaćati različite industrije, sektore i organizacije. Istraživanje se može provoditi na razini pojedinačnih tvrtki, sektora, regija ili cijelih nacionalnih gospodarstava. Također, može se usredotočiti na

različite aspekte održivosti, kao što su energetska učinkovitost, upravljanje otpadom, zaštita prirodnih resursa, socijalna odgovornost i društveni utjecaj. (Hocherts, 2001.)

U kontekstu sve veće svijesti o klimatskim promjenama, zaštiti okoliša i održivosti, istraživanje ekonomike održivosti i održivog kontrolinga postaje sve važnije za organizacije i društvo u cjelini. Cilj istraživanja je pružiti znanje, alate i smjernice za razvoj održivih poslovnih strategija i kontrolinga koji doprinose stvaranju održivog i prosperitetnog društva. (Klaassen & Opschoor, 1991.)

Ekonomika održivosti je koncept koji se odnosi na integraciju održivosti u ekonomsku politiku, praksu i procese. Cilj ekonomike održivosti je uspostavljanje dugoročno održivog gospodarskog sustava koji odgovara na izazove klimatskih promjena, ograničenih prirodnih resursa i socijalne nejednakosti. Ovaj koncept promovira ideju da su ekonomika, društvo i okoliš međusobno ovisni i da se održivost može postići samo kroz integrirani pristup koji uključuje sve ove aspekte. U praksi, to znači razvijanje i primjenu ekonomskih politika i praksi koje promoviraju održivi rast, uključujući mjere poput poticaja za obnovljive izvore energije, regulacija emisija stakleničkih plinova, politika za smanjenje otpada i poticanje kružne ekonomije. Također podrazumijeva i prilagodbu poslovnih strategija i procesa kako bi se smanjio negativni utjecaj na okoliš, a istovremeno ostvario gospodarski rast. (Diesendorf, 2000.)

Uspostavljanje ekonomike održivosti ključno je za garantiranje dugoročnog rasta i razvoja u nacionalnoj ekonomiji. Kako bi se postigao taj cilj, važno je postići ravnotežu između ekonomskog rasta, socijalne pravde i zaštite okoliša. Opisivanje i modeliranje s odgovarajućom razinom složenosti nužno je za točne predikcije. (Spangenberg, 2005.)

Posljednjih godina, ekonomska održivost je dobila na važnosti dok zemlje nastoje uskladiti ekonomski rast s društvenom pravdom i zaštitom okoliša. To podrazumijeva da održivi ekonomski napredak zahtijeva suptilnu ravnotežu između sljedeća tri aspekta: osiguravanje da financijski napredak bude i ekološki oprezan i društveno pravedan. Ova izjava implicira da donositelji odluka moraju koristiti sveobuhvatan pristup kada razmišljaju o tome kako poticati dugoročni rast. Jednostavnije rečeno, prepoznajući važnost jednakopravnog tretmana i zaštite okoliša zajedno s konvencionalnim parametrima za mjerenje ekonomskog napretka - poput BDP-a - zakonodavci mogu spriječiti da njihove politike slučajno oštete prirodu ili pogoršaju nejednakost. Konačno, buduća istraživanja o ekonomici održanja trebala bi se usredotočiti na pronalaženje konkretnih preporuka i politika za postizanje ravnoteže između ekonomskog rasta,

društvene pravičnosti i očuvanja okoliša. Konkretno, istraživači bi mogli otkriti nove pristupe mjerenju napretka prema tim ciljevima izvan mjernih jedinica BDP-a ili identificirati inovativna rješenja poput poticaja za korištenje zelene energije ili zajedničkih zemljišnih fondova. Time će se potaknuti ekonomski osviješten i društveno pravedan razvoj gospodarstava osiguravajući bolju budućnost globalno. (Ayres, 2008.)

Koncept ekonomske održivosti ključan je za osiguranje dugoročnog rasta i razvoja u gospodarstvu neke države. Postizanje ovog cilja zahtijeva postizanje ravnoteže između ekonomskog rasta, društvene pravičnosti i zaštite okoliša. (Golding & Winters, 1995.)

Osnovno pitanje ekonomike održivosti može se postaviti na sljedeći način: *Kako možemo razumjeti i upravljati odnosima između ljudi i prirode dugoročno tako da se rijetki prirodni resursi, roba i usluge, kao i njihove ljudskom rukom stvorene zamjene i dopune, koriste učinkovito radi zadovoljenja ljudskih potreba i želja, na pravedan način?* (Clark & Dickson, 2003.)

Ukratko, ekonomika održivosti proučava zajedničke probleme učinkovitosti i pravednosti. To je suprotno, primjerice, okolišnoj i resursnoj ekonomiji koje se tradicionalno usredotočuju na probleme učinkovitosti ili okolišnoj etici koja se tradicionalno usredotočuje na probleme pravednosti. Iz pitanja ekonomike održivosti ukazuje se da su ciljevi ekonomike održivosti dvojaki, i to:

1. Razumijevanje - Ekonomika održivosti ima kognitivni interes, odnosno interes za razumijevanje.
2. Upravljanje - Ekonomika održivosti ima interes za djelovanje i upravljanje. (Clark & Dickson, 2003.)

Dok cilj razumijevanja čini ekonomiku održivosti zaista znanstvenom disciplinom, interes za promjenu i upravljanje ljudsko-okolišnim sustavima jasno razlikuje ekonomiku održivosti od tradicionalnog ideala pozitivnih i bez vrijednosnih znanosti. Stoga, ekonomika održivosti nije isključivo pozitivna znanost niti su to isključivo normativna nastojanja, već se naziva *relevantnom znanosti*. (Clark & Dickson, 2003.)

Ekonomika održivosti obuhvaća važne uvide iz nekoliko znanstvenih područja, od termodinamike do geologije, ekologije, ekonomije, psihologije i političkih znanosti. Resursi primjenjivi u ekonomici održivosti obuhvaćaju minerale, solarnu energiju, geološke i hidrološke procese, kao i stvoreni kapital i ljudski intelekt. Ključni koncept klasične ekonomije, od vremena Adama Smitha, bio je važna uloga tržišta kao *nevidljive ruke* koja regulira ponudu

i potražnju, te uloga štednje i investicija kao pokretača rasta. Međutim, klasična ekonomija priznaje važnost prirodnih resursa poput zemlje samo u mjeri u kojoj proizvode usjeve za hranu i stočnu hranu. (Klaassen & Opschoor, 1991.)

Ekonomika održivosti je važna iz nekoliko razloga:

1. **Dugoročna održivost.** Ekonomika održivosti osigurava da tvrtke i gospodarstva mogu uspješno djelovati na dugi rok. Uključuje upravljanje resursima, operacijama i financijskim aspektima na način koji omogućava tvrtkama da ostanu profitabilne i otporne na izazove i promjene.
2. **Društvene koristi.** Održive tvrtke pozitivno doprinose društvu stvaranjem radnih mjesta, podrškom lokalnim zajednicama i promicanjem društvenog blagostanja. Stavljaju naglasak na poštene radne prakse, raznolikost i inkluziju te etičko ponašanje, čime se potiče društvena kohezija i stabilnost.
3. **Ekološka odgovornost.** Ekonomika održivosti zahtijeva smanjenje negativnih utjecaja na okoliš i promicanje ekološki prihvatljivih praksi. Održive tvrtke nastoje smanjiti svoj ugljični otisak, čuvati resurse i koristiti obnovljive izvore energije. Aktivnim mjerama zaštite okoliša doprinose očuvanju prirodnih resursa i ekosustava za buduće generacije.
4. **Reputacija i lojalnost kupaca.** Potrošači su sve više svjesni održivosti i preferiraju dati podršku tvrtkama koje se slažu s njihovim vrijednostima. Određivanjem prioriteta društvene i ekološke odgovornosti, tvrtke mogu poboljšati svoju reputaciju, izgraditi povjerenje kod kupaca i razviti lojalnost, čime stječu konkurentske prednosti na tržištu.
5. **Pridržavanje regulativa.** Vlade i regulatorna tijela nameću strože okolišne i društvene propise. Prihvatanje ekonomike održivosti osigurava usklađenost s tim zahtjevima, smanjuje pravne rizike i izbjegava potencijalne kazne ili reputacijsku štetu povezanu s nepoštivanjem propisa.
6. **Inovacija i otpornost.** Održive poslovne prakse često potiču inovacije i razvoj novih tehnologija i procesa. Uvođenjem održivih rješenja, tvrtke mogu poboljšati učinkovitost, smanjiti troškove i stjecati konkurentske prednosti. Održivi pristup omogućuje tvrtkama prilagodbu promjenama na tržištu, izazovima i preferencijama potrošača. (Golding & Winters, 1995.)

Ukupno gledajući, ekonomika održivosti ključna je za osiguravanje dugoročnog opstanka i uspjeha tvrtki, istovremeno se baveći društvenim i ekološkim izazovima. Integriranjem održivosti u svoje temeljne strategije, tvrtke mogu stvarati zajedničku vrijednost za sebe, svoje dionike i širu društvenu zajednicu. (Golding & Winters, 1995.)

3.2. Koncepti ekonomike održivosti

Glavna teorijska pitanja istraživana unutar literature ekonomike održivosti obuhvaćaju koncepte kao što su *Monizam vrijednosti*, *Model racionalnog aktera*, *Marginalna analiza*, *Tretman neizvjesnosti*, *Uloga učinkovitosti u ekonomskoj politici* te *Proizvodnja kao društveni i fizički proces*. Ova pitanja igraju ključnu ulogu u okviru neoklasične teorije blagostanja i njezinog pristupa širim ekološkim i društvenim ciljevima. (Ayres, 2008.)

3.2.1. Monizam vrijednosti

Monizam vrijednosti implicira da svi objekti korisnosti posjeduju zajedničku karakteristiku koja omogućava njihovu usporedbu. Do sredine dvadesetog stoljeća postojala je živa rasprava u ekonomiji o različitim vrstama vrijednosti, uključujući upotrebu naspram zamjenske vrijednosti, teoriju vrijednosti rada i energije i drugo. Međutim, u drugoj polovici dvadesetog stoljeća područje ekonomije usvojilo je suženi pojam vrijednosti, ograničavajući ga na vrijednost u tržišnoj razmjeni. Teorije alokacije su utemeljene na modelu ljudskog ponašanja koji pretpostavlja strogu racionalnost i metodološki individualizam, pretpostavljajući da pojedinci donose odluke o alokaciji neovisno o drugima. Pretpostavlja se da izolirani pojedinci u određenom trenutku potpuno otkrivaju svoje prethodno utvrđene preferencije, važući troškove i koristi svojih izbora potrošnje. Ljudi biraju ono što žele, a što žele otkriva se kroz izbore koje čine. Lanac razmišljanja u analizi troškova i koristi ide od "ljudskih preferencija" do "izbora napravljenih u kontekstu tržišta" do "tržišne vrijednosti tih izbora". Pretpostavlja se da se preferencije za komponente poput biološke raznolikosti mogu odrediti i uskladiti s preferencijama za tržišna dobra. Ako ljudske preferencije nisu precizno određene aksiomima potrošačkog izbora, ograničavanje izbora samo na one koji su napravljeni u kontekstu tržišta nepotrebno je restriktivno. (Brown & Gregory, 1999.)

Istraživanja procjene uvjetovane vrijednosti koje traže preferencije za ekološka dobra dosljedno pokazuju da su preferencije za mnoge ekološke karakteristike jedinstvene, odnosno da nisu podložne zamjenama. Rezultati iz područja ljudskog ponašanja i psihologije ukazuju na postojanje učinka posjedovanja (ljudi pridaju veću vrijednost stvarima koje već posjeduju),

hiperboličkog umanjenja (ljudi brže umanjuju vrijednost bliske budućnosti nego udaljene budućnosti), averzije prema gubitku (ljudi su značajno skloniji izbjegavanju gubitka nego propuštanju dobiti), problema cjelina-dijelovi (ljudi konstantno pridaju veću vrijednost zbroju pojedinačnih komponenata korisničkog objekta nego samom objektu) i mnogih drugih "anomalija" u teoriji potrošačkog izbora. (Gintis, 2000.)

Monizam vrijednosti leži u osnovi standardne analize troškova i koristi koja koristi koncept potrošačkog viška kako bi procijenila poželjnost javnih izbora. Rezultati istraživanja u području ekonomske psihologije također dovode u pitanje valjanost modela ljudskog ponašanja koji leži u osnovi pristupa troškovima i koristima, uključujući tehnike uvjetovane vrijednosti. Na primjer, efekt posjedovanja je jedan od razloga pojave razlika između mjera spremnosti za plaćanje za promjene u blagostanju i obično viših mjera spremnosti za prihvaćanje tih mjera. Iako se mjere spremnosti za plaćanje gotovo univerzalno koriste za vrednovanje ekoloških troškova i koristi, teoretski bi bilo prikladnije koristiti mjere spremnosti za njihovo prihvaćanje. (Brown & Gregory, 1999.)

Postojanje hiperboličkog umanjenja dovodi u pitanje valjanost analize troškova i koristi kao mjere troškova i koristi u srednjoročnoj do dugoročnoj budućnosti. Alternativa koja se pojavljuje u ekonomici održivosti za analizu troškova i koristi i općenito za monizam vrijednosti je višekriterijska analiza odluka. Kao što samo ime sugerira, ova metoda analize politika uzima u obzir raznovrsne relevantne informacije. Metode analize odluka omogućuju razmatranje više dimenzija koje su tipične za mnoge probleme donošenja odluka. Različiti kriteriji mogu biti odabrani, ocijenjeni i uspoređeni. Vrednovanje se može temeljiti na različitim kriterijima kao što su učinkovitost, pravednost ili održivost, što omogućuje realniju procjenu zamjenjivosti i dopunjavanja među kriterijima. Višekriterijska analiza odluka omogućuje etička razmatranja i brigu za udaljenu budućnost unutar demokratskog okvira donošenja odluka. Studije slučaja gdje se koriste metode višekriterijske analize odluka također naglašavaju prednosti uključivanja kvalitativnih informacija u ekonomski okvir vrednovanja. (Barton, 1996.; O'Neill & Spash, 2000.; Spash, 2000.)

3.2.2. Model racionalnog aktera

Polazište ekonomske analize je koncept racionalnog aktera koji donosi odluke ne uzimajući u obzir društveni ili ekološki kontekst. Eksperimenti teorije igara i rezultati laboratorijskih

ispitivanja stvarnog ljudskog ponašanja postavljaju pitanje općeg važenja neoklasičnog modela racionalnog aktera. Ti nalazi sugeriraju da su preferencije endogene, tj. ovise o društvenom kontekstu, individualnoj povijesti i svjesnom razvoju preferencija. Iako su poduzeti značajni napori da se usklade endogene preferencije s modelom racionalnog aktera, ovi pokušaji zahtijevaju tako restriktivne i nerealne pretpostavke da imaju malu praktičnu vrijednost. (Albert & Hahnel, 1990.; Bowles, 1998.)

Društveni kontekst igra važnu ulogu u ekonomskom odlučivanju, što znači da ljudi donose različite odluke kao članovi društvene grupe, a ne kao izolirani pojedinci. Primjerice, ljudi često surađuju s potpunim strancima, čak i kada znaju da se nikada više neće susresti. (Bowles & Gintis, 2002.)

Kooperativne akcije poput postizanja konsenzusa ili kolektivnog odlučivanja ne mogu nastati u okviru odlučivanja gdje se računaju samo individualne preferencije. Ljudske želje su društveno uvjetovane, a ne atomizirane. Dakle, javna politika treba uzeti u obzir troškove i koristi koje proizlaze iz tržišta, ali također treba prepoznati da društveno blagostanje obuhvaća mnogo više od tržišnih vrijednosti. (Bowles, 1998.)

Odluka koja je razumna za pojedinca koji djeluje u tržišnom okruženju u određenom trenutku može biti neprikladna za cijelo društvo. Postoji dobar argument da ne bi trebalo diskontirati vrijednost prirodnih karakteristika koje su ključne za dugoročno preživljavanje ljudi, kao što su stabilnost klime, biološka raznolikost i netaknuto tlo, voda i atmosfera. Čak i unutar neoklasičnog "izbora" okvira, sve više dokaza ukazuje na to da ravnomjerna stopa diskontiranja ne odražava na način na koji pojedinci percipiraju budućnost. Studije ekonomista i psihologa pokazale su da ljudi pokazuju *hiperboličko umanjenje*, gdje se veća vrijednost dodjeljuje koristima koje se isporučuju u bliskoj budućnosti, s naglim padom i ravnanjem u srednjoročnom razdoblju, tako da vrijednost nečega ostaje relativno konstantna u daljnjoj budućnosti. Hiperbolička stopa diskontiranja imala bi značajan utjecaj na izračune troškova i koristi budućih dobiti, poput globalne stabilnosti klime ili biološke raznolikosti. Međutim, uzimanje u obzir dobrobiti budućih generacija zahtijeva mnogo više od odabira "društveno ispravne" stope diskontiranja. (Laibson, 1993.)

3.2.3. *Marginalna analiza*

Pojam marginalnosti obuhvaća temeljne pretpostavke neoklasične ekonomije, uključujući zamjenjivost, monizam vrijednosti, koncept prilika troška i ravnoteže. Međutim, granice marginalne analize postaju očite kada se analiza primijeni na vrednovanje ekosustava. (Gowdy, 1997.)

Dodavanje ili uklanjanje jedne vrste iz ekosustava, primjerice, utječe na druge vrste i opću integralnost sustava na nepredvidive načine. Nadalje, posljedice su vjerojatno različite svaki put kada se takva promjena izvede. Za neke promjene, učinci mogu biti blagi. No, dodavanje ili uklanjanje ključnih vrsta može dramatično preokrenuti cijeli ekosustav u drugo stanje. S obzirom na to da biološka raznolikost nosi karakteristiku "funkcionalne transparentnosti", doprinos jednog elementa ekosustava ne može se predvidjeti sve dok taj element nije dodan ili uklonjen iz sustava. (Vatn & Bromley, 1994.)

Ugrađena u koncept margine je percepcija ekonomskih promjena kao postupnih, kontinuiranih i progresivnih. Međutim, takav pogled je nepotpun u kontekstu evolucijskih procesa. Slučajni, ne supstituirajući šokovi često su pokretački faktor evolucijskih promjena u ekonomskim i biološkim sustavima. U evolucijskim sustavima nemoguće je promijeniti jedan element, a da to ne utječe na ostatak sustava. Postojanje kvalitativnih i ne supstituirajućih promjena snažno podriva mikroekonomske teorije kao temelje za makroekonomsku analizu. (Bergh, 2010.)

Jedna od alternativa marginalnoj analizi u ekonomici održivosti je analiza složenih prilagodljivih sustava. Dok trenutačne razvojne politike mogu privremeno rješavati probleme i krize, s vremenom često postaju rigidne i kratkovidne. Gospodarski sektori postaju međusobno ovisni, ekosustavi postaju krhki, a povjerenje u upravljanje opada. Zatim, kompleksnost, raznolikost i potencijal u složenim sustavima proizlaze iz nekoliko ključnih varijabli i procesa koji djeluju na različitim prostornim i vremenskim skalama. Jedan od najvažnijih zaključaka iz proučavanja složenih prilagodljivih sustava jest da zalihe sirovina i materijala i tokovi zaliha moraju biti pravilno diferencirani. Uočavanje deprecijacije prirodnog kapitala kao negativnog toka podržavalo bi upravljačke režime usmjerene na jačanje otpornosti prirodnog kapitala i održavanje širokih granica sistema sposobnih za stabilnost. Perspektiva ekonomike održivosti vidi otpornost kao ključnu karakteristiku zdravih ekosustava. Mogućnost prilagodbe nepredviđenim promjenama ključna je za ponašanje tvrtki i makroekonomsku stabilnost. (Gowdy, 1997.)

Još jedna alternativa marginalnoj analizi je uporaba proširenog modela ulaza-izlaza za ispitivanje izravnih i neizravnih učinaka značajnih promjena u ekonomskoj strukturi. Društveno-računovodstveni okvir omogućava puno fleksibilniju definiciju ekonomske aktivnosti od uobičajenog koncepta opće ravnoteže koji se nalazi u većini studija o utjecaju ekonomije. Društveno-računovodstveni okvir pruža sistematski način organiziranja kvantitativnih i kvalitativnih informacija te služi kao temelj za analizu i procjenu alternativnih političkih opcija koje nisu marginalne te za razmatranje njihovih učinaka u ekološkom, ekonomskom i socijalnom kontekstu. (Barton, 1996.)

3.2.4. *Tretman nesigurnosti*

Tretman nesigurnosti predstavlja ključno pitanje koje razdvaja neoliberalne i heterodoksne ekonomiste¹. U neoklasičnoj sintezi nakon Drugog svjetskog rata, ideje iz Keynesove *Opće teorije o važnosti nesigurnosti i animalnog duha* su odbačene u korist determinističkih teorija makroekonomskog ponašanja temeljenih na mikroekonomskim temeljima. Neoklasični teoretičari blagostanja također su smanjili nesigurnost na kategoriju rizika kako bi očuvali svoje modele opće ravnoteže. Unutar okvira opće ravnoteže, realizam je žrtvovan radi formalizma. S druge strane, mnogi ekološki ekonomisti zagovaraju strukturalni pristup koji koristi tehničke opise pojedinih gospodarstava za analizu scenarija. U smislu politike, jedna od alternativa ekonomici održivosti, za pretpostavku da se nesigurnost može svesti na rizik, je načelo opreza, koje sugerira da trebamo biti oprezni u suočavanju s nesigurnošću. (Duchin, 1998.)

Prihvatanje nesigurnosti usmjerava pažnju na procese odlučivanja više nego na ishode. Većina modela odlučivanja u ekonomiji temelji se na ideji usmjeravanja sustava prema očekivanom optimalnom ishodu, s malo pažnje na put do optimizacije. Na primjer, uobičajena praksa u dinamičkim alokacijskim problemima je pretpostaviti odsutnost nesigurnosti, izračunati optimalno stanje ravnoteže i specificirati putanju najbržeg pristupa prema tom pažljivo definiranom cilju. Nasuprot tome, ekonomika održivosti podržava sustavni pogled na procese odlučivanja. (Barton, 1996.)

¹ Heterodoksna ekonomija je tok ekonomske misli zasnovan na utjecaju društvene povijesti, društvene strukture i evolucije ekonomskih ideja i institucija. Heterodoksna ekonomija je tako nazvana jer pristupa ekonomskoj analizi sa nekonvencionalnih i ne općeprihvaćenih stajališta. Suprotnost heterodoksnoj ekonomiji je ortodoksna ekonomija. (Meštrović & Cvijanović, 2007.)

Prepoznavanje suptilnih interakcija između društvenih i prirodnih sustava može biti korisno pri formuliranju pouka koje mogu pomoći u vođenju društvenih procesa. Neke pouke uključuju:

1. eksperimentiranje u malom obimu i praćenje evolucijskog lanca događaja;
2. treba izbjegavati eksperimente s dugoročnim obavezama;
3. raznolikost u postojećim sustavima je prirodno dobra; bez nje postoji vjerojatnost stagnacije;
4. naglasak na evolucijskim procesima umjesto mehaničkih rješenja. (Erickson, 1999.)

3.2.5. Učinkovitost, stabilnost i pravičnost: tržišne preferencije i društvene vrijednosti

Neoklasična politika se uglavnom fokusira na efikasnost u alokaciji resursa. Proizvodnja je odvojena od potrošnje, tako da efikasnost u proizvodnji odgovara maksimizaciji društvenog blagostanja. Cilj smanjenja troškova koji se primarno povezuje s tvrtkama proširio se na cilj makroekonomije i čitavog ljudskog društva. Bez mogućnosti usporedbe korisnosti, neoklasični ekonomisti blagostanja imaju ograničenu sposobnost komentiranja općenite poželjnosti alternativnih društvenih stanja. (Suzumura, 1999.)

Sužavanje fokusa ekonomske politike na efikasnost dovodi do zaključka da bi tržišni mehanizam trebao upravljati društvenim izborima. No, tržište nije adekvatno opremljeno za donošenje društvenih odluka. Tržišni rezultati tek odražavaju potrošačke odluke milijuna izoliranih pojedinaca, a ne ljudske izbore kao društveni fenomen. Ponovno, suvremena literatura o endogenim preferencijama dovodi u pitanje model racionalnog izbora. Ekonomika održivosti razdvaja individualne vrijednosti od društvenih izbora. (Vatn & Bromley, 1994.)

3.2.6. Fizička priroda proizvodnje

Neoklasična teorija proizvodnje zapravo ne obrađuje proizvodnju, već se bavi alokacijom fiksnih količina i zadane raspodjele ulaznih resursa za proizvodnju. Na sličan način, ekonomika održivosti koristi prošireni model ulazno-izlaznih relacija kako bi istraživala direktno i indirektno djelovanje značajnih promjena u ekonomskoj strukturi. Ulazno-izlazni socijalno-računovodstveni okvir omogućuje mnogo fleksibilniju definiciju ekonomske aktivnosti u odnosu na opći koncept ravnoteže koji se često koristi u proučavanju ekonomskih efekata. Socijalno računovodstvo pruža sistematski način organiziranja kvantitativnih i kvalitativnih

informacija i služi kao temelj za analizu i procjenu alternativnih ne-marginalnih mogućnosti politike te razmatranje njihovog utjecaja u ekološkom, ekonomskom i društvenom kontekstu. (Barton, 1996.)

Ekonomika održivosti je započela sa spoznajom da ekonomija mora održavati materijalnu ravnotežu između ulaznih resursa i otpada koji izlazi iz procesa. Razvijena alternativa neoklasičnoj proizvodnoj funkciji je analiza ulazno-izlaznih relacija. Dinamički modeli ulazno-izlaznih relacija mogu biti smješteni u okvir ravnoteže, ali pristupi ulazno-izlaznih relacija i računalne opće ravnoteže značajno se razlikuju. Ekonomisti ekonomike održivosti su dalje napredovali u analizi odnosa između ekonomske aktivnosti, društvenih institucija i okolišnih karakteristika koristeći ulazno-izlaznu analizu i sustave društvenih računa. Proširena verzija ulazno-izlazne analize, matrica društvenog računovodstva, pruža sažeti prikaz ekonomske aktivnosti i međusobnih povezanosti između ekonomskih sektora, kućanstava i društvenih institucija. Daljnje proširenje s računima prirodnih resursa osigurava podršku za ekološku/prirodnu resursnu osnovu u smislu ulaza i izlaza. (Bergh, 2010.)

3.3. Eksternalije i ekonomika održivosti

Eksternalije i ekonomika održivosti su važni koncepti u području ekonomije, ali se bave različitim aspektima ekonomske analize. Ekonomija eksternalije fokusira se na koncept eksternalije, koji predstavljaju troškove ili koristi koje nisu odražene u tržišnim cijenama roba ili usluga. Eksternalije se javljaju kada proizvodnja ili potrošnja robe ili usluga utječu na treće strane koje nisu uključene u transakciju. Eksternalije mogu biti pozitivne (korisne) ili negativne (štetne) i mogu imati značajne ekonomske i društvene implikacije. Cilj ekonomije eksternalija je analizirati i razumjeti utjecaj eksternalija te predložiti političke mjere za njihovo internaliziranje, bilo putem intervencije vlade ili tržišnih mehanizama. (Bergh, 2010.)

S druge strane, ekonomika održivosti istražuje križanje ekonomske aktivnosti, okolišnih i društvenih pitanja. U obzir uzima dugoročnu održivost ekonomskih sustava uzimajući u obzir ekološka ograničenja, socijalnu pravičnost i pravednost između generacija. Ekonomika održivosti teži promoviranju ekonomskog razvoja koji je ekološki prihvatljiv, socijalno inkluzivan i dugoročno održiv. Uključuje procjenu utjecaja ekonomskih aktivnosti na okoliš i društvo, uključivanje načela održivog razvoja u procese donošenja odluka te promicanje održivih praksi i politika. (Bergh, 2010.)

Iako se ekonomija eksternalija fokusira specifično na učinke eksternalija i načine kako njima upravljati, ekonomika održivosti ima širi pogled, uzimajući u obzir opću održivost ekonomskih sustava u svjetlu okolišnih i društvenih čimbenika. Oba koncepta su vrijedna u razumijevanju i suočavanju s različitim dimenzijama ekonomskih izazova te vođenju politika za postizanje učinkovitijih i održivijih rezultata. (Bergh, 2010.)

Eksternalije i ekonomika održivosti su dva različita, ali međusobno povezana pojma u ekonomiji. Kako bi usporedila ova dva pojma trebaju se sagledati određeni koncepti:

1. Definicija:

- Eksternalije se odnose na posljedice ekonomske aktivnosti koje utječu na treće strane, bilo pozitivno ili negativno, i koje nisu internalizirane u cijenu proizvoda ili usluge.
- Ekonomika održivosti se bavi dugoročnim upravljanjem ekonomskim resursima i aktivnostima kako bi se osigurala ravnoteža između ekonomske dobiti, društvenih potreba i očuvanja okoliša za buduće generacije.

2. Fokus:

- Eksternalije se fokusiraju na trenutačne posljedice ekonomske aktivnosti na treće strane. Odnose se na vanjske utjecaje, kao što su zagađenje zraka ili vode, buka, prometne gužve itd.
- Ekonomika održivosti usmjerena je na dugoročne i održive aspekte ekonomske aktivnosti. Bavi se pitanjima poput dugoročnog očuvanja resursa, smanjenja emisija stakleničkih plinova, pravedne raspodjele resursa i brige o socijalnim aspektima.

3. Ciljevi:

- Cilj rješavanja eksternalija je minimiziranje negativnih vanjskih utjecaja i poticanje pozitivnih utjecaja ekonomske aktivnosti na društvo i okoliš.
- Cilj ekonomike održivosti je osigurati da ekonomske aktivnosti ne iscrpljuju prirodne resurse i ne narušavaju ekološku ravnotežu, dok istovremeno promiču pravednu raspodjelu i socijalnu stabilnost.

4. Instrumenti politike:

- Politike usmjerene na eksternalije uključuju oporezivanje negativnih eksternalija (npr. porezi na ugljični dioksid) i subvencije za pozitivne eksternalije (npr. poticaji za obnovljive izvore energije).

- Politike ekonomike održivosti uključuju regulacije koje štite okoliš, poticanje inovacija za održive tehnologije, razvoj strategija održivog upravljanja resursima te promicanje društvene pravednosti kroz politike redistribucije. (Bergh, 2010.)

Ukratko, eksternalije se bave trenutačnim vanjskim utjecajem ekonomske aktivnosti, dok ekonomika održivosti ima širi i dugoročniji pogled na ravnotežu između ekonomske, ekološke i društvene održivosti. Oba koncepta su važna u razumijevanju kako ekonomske odluke utječu na društvo i okoliš, te kako se može promicati održivost u globalnom gospodarstvu. (Bergh, 2010.)

3.4. Ekonomika održivosti država

Ekonomika održivosti neke države ključni je čimbenik koji određuje njezin dugoročni rast i razvoj. Koncept se odnosi na sposobnost ekonomije zemlje da se održi tijekom vremena, zadovoljavajući potrebe sadašnjih generacija, a istovremeno ne ugrožavajući sposobnost budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. Ekonomika održivosti zahtijeva ravnotežu između ekonomskog rasta, društvene pravednosti i zaštite okoliša. Ekonomski rast je nužan za stvaranje radnih mjesta i generiranje prihoda, što je ključno za održavanje visokog standarda života u svakom društvu. Međutim, nekontrolirani ekonomski rast može imati negativne posljedice poput povećane onečišćenosti i iscrpljivanja prirodnih resursa koji na kraju štete i sadašnjim i budućim generacijama. Društvena pravednost podrazumijeva pravičnu raspodjelu koristi od ekonomskih aktivnosti među različitim segmentima društva. Kada neke skupine imaju koristi na štetu drugih ili kada postoje nejednakosti u pristupu resursima poput obrazovanja ili zdravstvene skrbi, to može dovesti do društvenih nemira koji podrivaju ekonomsku stabilnost. (Bergh, 2010.)

Ova vrsta ekonomike održivosti države prepoznaje da su ekonomija, okoliš i društvo međusobno povezani i da njihovi interesi moraju biti uravnoteženi radi dugoročnog prosperiteta. Postoji nekoliko ključnih elemenata ekonomike održivosti država:

1. **Održivo upravljanje resursima.** Ekonomika održivosti države vodi računa o dugoročnom korištenju prirodnih resursa. To uključuje efikasno korištenje resursa, recikliranje i smanjenje otpada, obnovljive izvore energije te očuvanje prirodnih ekosustava.

2. **Društvena pravda.** Ekonomika održivosti država promiče pravednu raspodjelu bogatstva i resursa unutar društva. To uključuje borbu protiv siromaštva, nejednakosti i socijalne isključenosti, te osiguravanje pristupa zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i drugim osnovnim uslugama za sve građane.
3. **Ekonomski rast.** Ekonomika održivosti država teži postizanju održivog ekonomskog rasta koji ne ugrožava okoliš i prirodne resurse. To podrazumijeva razvoj industrije i poslovanja koji su ekološki prihvatljivi, podržavanje inovacija i tehnološkog napretka te promicanje zelenih industrija i radnih mjesta.
4. **Invencija i tehnološki napredak.** Ekonomika održivosti država potiče istraživanje, razvoj i primjenu inovacija i tehnologija koje doprinose održivom razvoju. To uključuje podršku istraživanju obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti, kružnoj ekonomiji te drugim tehnološkim rješenjima koja smanjuju negativan utjecaj na okoliš.
5. **Međunarodna suradnja.** Ekonomika održivosti država prepoznaje potrebu za međunarodnom suradnjom i koordinacijom kako bi se rješavali globalni izazovi održivosti. To uključuje suradnju na području klimatskih promjena, zaštite okoliša, trgovine održivim proizvodima i uslugama te zajedničko djelovanje u postizanju održivih razvojnih ciljeva. (Clark & Dickson, 2003.)

Važno je napomenuti da postizanje ekonomike održivosti država zahtijeva političku volju, angažman privatnog sektora i aktivno sudjelovanje građana. Sveobuhvatan pristup održivom razvoju i usklađivanje ekonomskih, ekoloških i socijalnih ciljeva ključni su za stvaranje održivije budućnosti za države i njihove stanovnike. (Clark & Dickson, 2003.)

3.5. Izazovi ekonomike održivosti

Izazovi ekonomike održivosti uključuju sljedeće:

1. **Paradigmatska promjena.** Ekonomika održivosti se suprotstavlja tradicionalnoj ekonomskoj paradigmi koja se temelji na neograničenom rastu i iscrpljivanju resursa. Izazov je promijeniti način razmišljanja i prihvatiti održivost kao temeljni princip ekonomskog djelovanja.
2. **Mjerenje i vrednovanje.** Ekonomika održivosti suočava se s izazovom mjerenja i vrednovanja prirodnih resursa i ekosustava. Tradicionalni ekonomski pokazatelji poput

bruto domaćeg proizvoda (BDP) nisu dovoljni za procjenu stvarne dobrobiti ljudi i stanja okoliša.

3. **Integracija ekonomije i ekologije.** Izazov je uspostaviti integrirani pristup koji uzima u obzir ekonomske i ekološke faktore. Potrebno je razviti modele i alate koji omogućavaju analizu ekonomskih aktivnosti s obzirom na njihov utjecaj na okoliš.
4. **Promjena potrošačkih navika.** Ekonomika održivosti se suočava s izazovom promjene potrošačkih navika i prelaska na održivu potrošnju. Potrebno je educirati ljude o važnosti ekološki odgovornog ponašanja i poticati promjene u potrošačkim obrascima.
5. **Politika i regulacija.** Izazov je uskladiti politiku i regulaciju s ciljevima ekonomike održivosti. Potrebno je razviti učinkovite politike i regulativne okvire koji podržavaju održivi razvoj i potiču ekološki odgovorno poslovanje.
6. **Globalna suradnja.** Budući da mnogi ekološki izazovi prelaze granice pojedinih zemalja, izazov je uspostaviti međunarodnu suradnju i koordinaciju u rješavanju ekoloških pitanja. Potrebno je postići globalni konsenzus o važnosti očuvanja okoliša i poduzeti konkretne akcije na globalnoj razini.
7. **Promjena ekonomskih struktura.** Ekonomika održivosti se suočava s izazovom transformacije postojećih ekonomskih struktura prema održivijim modelima. To može uključivati promjene u industriji, energetici, poljoprivredi i drugim sektorima kako bi se postigla ravnoteža između ekonomskog razvoja i očuvanja okoliša.
8. **Edukacija i svijest.** Izazov je podizanje svijesti i educiranje javnosti o važnosti održivosti i ulozi ekonomike održivosti u stvaranju održive budućnosti. Potrebno je uložiti napore u edukaciju i osvješćivanje kako bi se promicala promjena u društvenim vrijednostima i ponašanju. (Ayres, 2008.)

Suočavanje s tim izazovima zahtijeva suradnju između znanstvenika, političara, poduzetnika i civilnog društva te usvajanje holističkog pristupa koji integrira ekonomske, ekološke i društvene aspekte održivosti. (Ayres, 2008.)

4. ODRŽIVI KONTROLING

4.1. Teorijski okvir održivog kontrolinga

Održivi kontroling se odnosi na pristup upravljanju poslovanjem koji uključuje održivost u svoje planiranje, praćenje, analizu i donošenje odluka. To znači da se održivi kontroling usredotočuje na postizanje ekonomskih ciljeva organizacije na održiv i etički način. Održivi kontroling uključuje upravljanje troškovima, prihodima i rizicima, s posebnim naglaskom na održivost. To uključuje praćenje korištenja prirodnih resursa, upravljanje emisijama stakleničkih plinova, upravljanje otpadom i korištenje održivih izvora energije. Održivi kontroling također uključuje upravljanje društvenim i etičkim pitanjima, poput poštovanja ljudskih prava, radnih uvjeta i odgovornog ponašanja prema društvenoj zajednici. (Ahlrichs, 2012.)

Cilj održivog kontrolinga je postizanje dugoročno održivog poslovanja koje uzima u obzir utjecaj poslovanja na okoliš i društvo te promiče transparentnost i odgovornost u poslovanju. Održivi kontroling pridonosi smanjenju rizika za organizaciju, povećanju efikasnosti poslovanja i stvaranju pozitivnog društvenog utjecaja. Ukratko, održivi kontroling je pristup upravljanju poslovanjem koji se fokusira na održivost i odgovornost prema okolišu i društvu te pridonosi postizanju dugoročno održivog i uspješnog poslovanja. (Diesendorf, 2000.)

Održivi kontroling je koncept koji se odnosi na primjenu kontrolinga, odnosno upravljanja i nadzora poslovanja, na način koji promiče održivost u poslovanju. Cilj održivog kontrolinga je da poduzetnici i menadžeri u organizacijama uvažavaju ekološke, društvene i ekonomske ciljeve održivog razvoja prilikom donošenja odluka o poslovanju i upravljanju resursima. (Ahlrichs, 2012.)

Izraz održivi kontroling obično se koristi za označavanje posebnog aspekta kontrolinga ili upravljanja u organizacijama koji se usmjerava na održivost i zaštitu okoliša. To je pristup koji se fokusira na integraciju ekoloških aspekata u procese upravljanja i kontrolinga kako bi se postigla održivost i smanjila negativna ekološka i društvena obilježja poslovanja. Nekoliko ključnih elemenata održivog kontrolinga su:

1. **Ekološki pokazatelji performansi.** U održivom kontrolingu, organizacije identificiraju, mjere i analiziraju ekološke pokazatelje performansi. To uključuje

praćenje potrošnje resursa (kao što su energija, voda i sirovine), emisije stakleničkih plinova i druge ekološke utjecaje.

2. **Održiva nabava.** Održivi kontroling također uključuje upravljanje nabavom kako bi se osiguralo da organizacija odabire dobavljače i materijale koji su ekološki prihvatljivi i održivi.
3. **Kružna ekonomija.** Koncept kružne ekonomije promiče ponovnu upotrebu, recikliranje i obnavljanje materijala kako bi se smanjila potrošnja prirodnih resursa i generirao manji otpad.
4. **Analiza troškova i koristi.** Održivi kontroling analizira kako ekološke inicijative utječu na troškove i koristi organizacije. To uključuje procjenu investicija u održive projekte i ocjenu njihovih ekonomskih učinaka.
5. **Usklađenost sa zakonodavstvom i regulativama.** Održivi kontroling također osigurava da organizacija bude u skladu s relevantnim ekološkim zakonima i regulativama.
6. **Izještavanje o održivosti.** Organizacije koje primjenjuju održivi kontroling često pripremaju izvješća o održivosti koja komuniciraju njihove ekološke i društvene napore i rezultate dionika i javnosti.
7. **Korporativna društvena odgovornost.** Održivi kontroling često ulazi u okvire korporativne društvene odgovornosti, gdje organizacije prepoznaju svoju odgovornost prema okolišu i zajednici te poduzimaju mjere za poboljšanje svojih ekoloških i društvenih učinaka. (Bedenik, 2015.)

„Održivi kontroling pomaže organizacijama postići ravnotežu između ekonomske dobiti i očuvanja okoliša, što je ključno za održiv poslovni uspjeh u današnjem svijetu. Integracija održivog kontrolinga može pomoći organizacijama da smanje svoj ekološki otisak, poboljšaju svoju reputaciju i postanu konkurentniji na tržištu“. (Bedenik, 2015.)

Održivi kontroling omogućuje organizacijama integriranje održivosti u svoje poslovne procese i upravljanje, što u konačnici dovodi do povećanja učinkovitosti i smanjenja negativnog utjecaja na okoliš i društvo. Primjeri održivog kontrolinga uključuju razvoj održivih poslovnih strategija koje se temelje na ciljevima održivog razvoja, upravljanje troškovima i resursima na način koji minimizira negativne utjecaje na okoliš i društvo, mjerenje i praćenje ključnih pokazatelja održivosti i izještavanje o njima te uspostavljanje mehanizama odgovornosti za održivost unutar organizacije. (Hocherts, 2001.)

Održivi kontroling je proces praćenja i upravljanja ekološkim elementima i utjecajima poslovanja organizacije na okoliš. Često se primjenjuje u okvirima korporativne održivosti i upravljanja zaštitom okoliša. Cilj održivog kontrolinga je zapravo osigurati da organizacija provodi održive prakse koje će minimizirati negativne utjecaje na okoliš. Značajke održivog kontrolinga uključuju praćenje ekoloških performansi, postavljanje ciljeva, implementiranje ekoloških mjera, praćenje napretka, izvještaj i transparentnost te korektivne akcije. Održivi kontroling doprinosi zaštiti okoliša i promovira ekološki prihvatljive prakse u poslovanju. (Hocherts, 2001.)

Ukratko, održivi kontroling je koncept koji omogućuje organizacijama da postanu održivije putem implementacije načela održivosti u svoje poslovne procese i upravljanje, čime se postižu dugoročni ciljevi održivog razvoja uz povećanje poslovne učinkovitosti. Kontroling ili upravljačko računovodstvo obuhvaća planiranje, nadzor i upravljanje poslovnim procesima u organizaciji. Održivost, s druge strane, se odnosi na dugoročnu sposobnost organizacije da postigne svoje ciljeve, a da istovremeno ne ugrožava okoliš, društvo i ekonomiju. (Lindell, 2016.)

Uključivanje praksi održivog kontrolinga u ekonomiku održivosti ključno je za osiguravanje dugoročne održivosti poslovanja, zajednica i okoliša. Tvrtke koje primjenjuju prakse održivog upravljanja mogu imati ekonomske koristi dok smanjuju svoj utjecaj na okoliš, odnosno dokazano je da takve tvrtke imaju prednost u odnosu na one koje ne primjenjuju takve prakse jer često štede troškove i postaju učinkovitije u upotrebi energije i resursa. Nadalje, održivi kontroling također igra vitalnu ulogu u osiguravanju društvene održivosti. Ovaj aspekt u obzir uzima čimbenike poput pravedne radne prakse i sudjelovanja u zajednici prilikom donošenja poslovnih odluka. Uključivanjem tih razmatranja u proces donošenja odluka tvrtke razvijaju snažne odnose s dionicima, što rezultira povećanim povjerenjem potrošača i investitora. (Lindell, 2016.)

Održivi kontroling u kontekstu ekonomike održivosti odnosi se na primjenu održivih i ekološki prihvatljivih praksi za upravljanje i kontrolu ekoloških sustava, posebno u vezi s gospodarskim aktivnostima. Ekonomika održivosti je interdisciplinarno područje koje nastoji integrirati ekološke principe i znanje u ekonomsku teoriju i praksu. Prepoznaje međuovisnost između gospodarstva i okoliša te ima za cilj promicanje održive upotrebe prirodnih resursa i očuvanje ekosustava. U kontekstu ekonomike održivosti, održivi kontroling igra ključnu ulogu u osiguravanju da se gospodarske aktivnosti provode na način koji minimizira negativne utjecaje na okoliš i podržava dugoročnu ekološku održivost. Uključuje primjenu principa održivog

kontrolinga za upravljanje i ublažavanje nepoželjnih učinaka gospodarskih aktivnosti na ekosustave. (Ahlrichs, 2012.)

Održivi kontroling zapravo može imati ključnu ulogu kako bi se postigla održivost u organizaciji. Održivi kontroling pomaže u praćenju korištenja prirodnih resursa, smanjenju emisija stakleničkih plinova i otpada te promoviranju održivih praksi u lancu opskrbe. (Lindell, 2016.)

Održivi kontroling pomaže organizaciji u identificiranju potencijalnih rizika i prilika za poboljšavanje održivosti te razvijanju strategije kako bi se bolje upravljalo tim potencijalnim rizicima i prilikama. (Lindell, 2016.)

Na primjer, održivi kontroling se može primijeniti u poljoprivredi usvajanjem metoda organske poljoprivrede koje minimiziraju upotrebu sintetičkih pesticida i fokusiraju se na promicanje prirodnih mehanizama kontrole štetnika. Također može uključivati provedbu održivih praksi šumarstva koje daju prednost obnovi šuma, očuvanju biološke raznolikosti i zaštiti osjetljivih staništa. Osim toga, održivi kontroling u ekonomici održivosti ističe važnost razmatranja potpunih ekoloških troškova i koristi gospodarskih aktivnosti. To podrazumijeva uzimanje u obzir potencijalnih utjecaja na ekosustave i prirodne resurse prilikom donošenja ekonomskih odluka. Također uključuje vrednovanje i uključivanje „usluga ekosustava“, poput oprašivanja, pročišćavanja vode i vezivanja ugljika, u ekonomske procjene i procese donošenja politika. Integrirajući principe održivog kontrolinga u ekonomsko odlučivanje, ekonomika održivosti nastoji postići održivu i pravednu ravnotežu između gospodarskog razvoja i zaštite okoliša. Prepoznaje da je zdrav i otporan okoliš ključan za dugoročno gospodarsko blagostanje i ljudsko blagostanje. (Hocherts, 2001.)

Održivi kontroling postaje sve važniji u suvremenom poslovanju zbog rastuće svijesti o važnosti zaštite okoliša te zbog zakona i regulacijskih zahtjeva u ekološkim standardima. Organizacije koje uspješno primjenjuju održivi kontroling smanjuju svoj negativni utjecaj na okoliš, stječu konkurentsku prednost i povećavaju svoj društveni ugled. (Ghosh, 2020.)

Ideja o održivom kontrolingu privlači pažnju zbog povećane zabrinutosti za ekološku odgovornost. Kako se pokušava uskladiti ekonomski rast s održivošću, moraju se preko održivog kontrolinga poduzeti mjere kako bi se osigurala dugoročna održivost. (Ghosh, 2020.)

4.2. Odnos održivog kontrolinga i poslovne strategije

Održivi kontroling je ključna komponenta strategije održivosti svake organizacije i igra presudnu ulogu u postizanju dugoročnog uspjeha. Održivi kontroling može se integrirati u poslovne strategije kako bi se promovirala održivost, smanjili ekološki utjecaji i unaprijedila korporativna društvena odgovornost. Uključivanjem principa ekološke kontrole, poslovni subjekti mogu uskladiti svoje operacije s ekološkim ciljevima i doprinijeti održivoj budućnosti. Slijedi nekoliko načina na koje se ekološka kontrola može integrirati u poslovne strategije:

1. **Upravljanje održivim lancem opskrbe.** Poslovni subjekti mogu usvojiti prakse održive nabave odabirom dobavljača koji se pridržavaju ekološki prihvatljivih proizvodnih metoda, koriste organske ili održivo prikupljene materijale te smanjuju otpad i onečišćenje. Time se smanjuje ekološki otisak lanca opskrbe i podržavaju prakse održivog kontrolinga.
2. **Razvoj ekoloških proizvoda.** Poslovni subjekti mogu uključiti principe održivog kontrolinga u svoje procese razvoja proizvoda. To može uključivati dizajniranje proizvoda koji su energetske učinkoviti, izrađeni od recikliranih materijala ili imaju minimalan ekološki utjecaj tijekom svog životnog ciklusa. Razmatranjem ekoloških implikacija proizvoda, poslovni subjekti mogu pružiti održive alternative potrošačima.
3. **Učinkovitost u potrošnji energije i resursa.** Implementacija mjera energetske i resursne učinkovitosti unutar poslovnih operacija može pomoći u smanjenju ekološkog utjecaja i troškova. To može uključivati korištenje obnovljivih izvora energije, implementaciju tehnologija za uštedu energije, optimizaciju upotrebe resursa te provođenje programa recikliranja i smanjenja otpada.
4. **Očuvanje bioraznolikosti i zaštita staništa.** Poslovni subjekti mogu doprinijeti održivom kontrolingu očuvanjem i obnovom bioraznolikosti unutar svojih operacija i okolnih područja. To može uključivati zaštitu prirodnih staništa, provođenje programa pošumljavanja i podršku inicijativama koje čuvaju i obnavljaju ekosustave.
5. **Suradnja i partnerstva.** Sudjelovanje u suradnjama i partnerstvima s organizacijama i dionicima posvećenima održivom kontrolingu može unaprijediti poslovne strategije. To može uključivati suradnju s ekološkim nevladinim organizacijama, akademskim institucijama i vladinim agencijama kako bi se razvijale i implementirale održive prakse, dijelilo znanje te podržavala istraživanje i inovacije.

6. Procjena i izvješćivanje o ekološkom utjecaju. Redovito provođenje procjena ekološkog utjecaja i transparentno izvješćivanje o ekološkoj izvedbi poslovnog subjekta može pomoći u identificiranju područja za poboljšanje i praćenju napretka prema ciljevima održivosti. Time se osigurava odgovornost i omogućava dionicima da donose informirane odluke u vezi s ekološkim praksama tvrtke. (Hocherts, 2001.)

Integriranjem održivog kontrolinga u poslovne strategije, poslovni subjekti mogu pokazati svoju predanost ekološkom upravljanju, unaprijediti reputaciju svoje marke i doprinijeti održivoj i otpornoj budućnosti. Važno je da poslovni subjekti prepoznaju da je ekonomika održivosti, ne samo etička odgovornost, već i strateška prednost u sve svjesnijem tržištu koje se brine za okoliš. Odnosi kontrole i strategije relevantni su s održivog stajališta te kako perspektive kontingencije² mogu dalje objasniti tu povezanost. Također se ističe uloga stručnjaka za održivost koji igraju važnu ulogu u učinkovitom provođenju tih kontrola. Pokazuje se da je važno usvojiti mjere poput dizajniranja učinkovitih internih strategija za postizanje poslovnih ciljeva uzimajući u obzir ekološke probleme ili uspostavljanje sveobuhvatnih planova za učinkovitu upotrebu resursa poput energije kako bi se promovirale prakse održivog kontrolinga. Uvođenje takvih mjera omogućit će tvrtkama uspješno uskladiti ekonomski rast s odgovornošću prema okolišu, što u konačnici doprinosi izgradnji održive budućnosti za sve dionike u današnjem društvu. (Ghosh, 2020.)

Ekonomika održivosti i poslovne strategije su povezani koncepti koji se odnose na integraciju ekoloških i ekonomskih principa u upravljanje poslovnim aktivnostima. Ekonomika održivosti je interdisciplinarno područje koje istražuje interakciju između gospodarstva i okoliša te promiče održivi razvoj i zaštitu prirodnih resursa. (Diesendorf, 2000.)

Unutar poslovnih strategija, ekonomika održivosti se primjenjuje kako bi se uskladili ekonomski ciljevi i zaštita okoliša. Postoje različiti načini na koje se ekološka ekonomija može integrirati u poslovne strategije. Jedan pristup je usvajanje održive politike nabave. To znači davanje prednosti dobavljačima koji se pridržavaju visokih ekoloških standarda. To može uključivati odabir dobavljača koji koriste održive proizvodne metode, koriste reciklirane ili obnovljive materijale te minimiziraju negativne utjecaje na okoliš. (Diesendorf, 2000.)

² Teorija kontingencije u ekonomiji podrazumijeva proučavanje utjecaja različitih okruženja i uvjeta donošenje ekonomskih odluka, poslovnu organizaciju i poslovnu strategiju. Teorija naglašava da ne postoji univerzalan način upravljanja ili donošenja odluka u ekonomiji te da najbolje strategije i metode ovise o određenoj situaciji. Teorija kontingencije potvrđuje da se organizacijama ne može upravljati na homogen način. Svaka organizacija funkcionira na jedinstven način. Stoga, uspjeh primjene administrativne tehnologije zavisi od odgovarajućeg internog i eksternog okruženja. (Ratković, 2019.)

Drugi način je razvoj zelenih proizvoda i usluga. Ovo podrazumijeva kreiranje proizvoda i usluga koji zadovoljavaju potrebe tržišta, ali istovremeno smanjuju ekološki otisak. To može uključivati proizvode koji su energetske učinkoviti, proizvedeni od recikliranih materijala ili imaju minimalan utjecaj na okoliš. Treći pristup je fokusiranje na učinkovitost resursa. Ovdje se poslovne strategije usmjeravaju na postizanje veće učinkovitosti u korištenju resursa kao što su energija, voda ili materijali. To uključuje implementaciju mjera za smanjenje potrošnje resursa, recikliranje otpada te optimizaciju procesa kako bi se smanjili otpad i ekološki otisak. (Diesendorf, 2000.)

Cirkularna ekonomija je četvrti pristup. Ovdje se poslovne strategije potiču na promicanje principa smanjenja, ponovne upotrebe, recikliranja i obnove proizvoda i materijala. Ovo može uključivati dizajniranje proizvoda s ciljem produženja životnog ciklusa, uspostavljanje programa recikliranja te suradnju s drugim dionicima kako bi se postigao zatvoreni krug materijala. (Diesendorf, 2000.)

Konačno, ekološko izvješćivanje je još jedan pristup. Ovdje poslovne strategije uključuju transparentno izvješćivanje o ekološkim performansama i rezultatima poslovanja. To uključuje praćenje i izvješćivanje o pokazateljima održivosti kao što su emisije stakleničkih plinova, potrošnja resursa i ekološki otisak kako bi se osigurala odgovornost i praćenje napretka. (Diesendorf, 2000.)

Integracija ekološke ekonomije u poslovne strategije omogućuje tvrtkama da stvore održive i konkurentne modele poslovanja. Kombinacija ekonomskih ciljeva s ekološkim načelima pomaže u smanjenju negativnih utjecaja na okoliš, povećanju efikasnosti i inovacijama te stvaranju vrijednosti za sve dionike, uključujući okoliš, zaposlenike, potrošače i društvo u cjelini. (Duchin, 1998.)

Održive strategije u ekonomiji održivosti uključuju usvajanje praksi i politika koje promiču dugoročno ekološko, društveno i ekonomsko blagostanje. Ove strategije imaju za cilj uspostaviti ravnotežu između ekonomskog rasta, očuvanja prirodnih resursa i dobrobiti zajednica. (Duchin, 1998.)

Primjenom ovih održivih strategija, ekonomija održivosti može postići uravnoteženi i otporni socioekonomski sustav koji poštuje ekološke granice, poboljšava blagostanje i podržava potrebe sadašnjih i budućih generacija. (Duchin, 1998.)

4.3. Uloga poslovne inteligencije u održivom poslovanju

Učinkovita upotreba alata i tehnika poslovne inteligencije može unaprijediti odlučivanje u organizacijama, poboljšati operativnu učinkovitost i potaknuti opći poslovni uspjeh. Jedna od ključnih prednosti poslovne inteligencije jest njezina sposobnost pružanja povijesnog, trenutnog i referentnog pregleda različitih aspekata operacija organizacije. Tehnologija omogućuje tvrtkama evoluiranje prošle izvedbe radi identifikacije obrazaca koji se mogu koristiti u svrhu budućeg planiranja. S pristupom analizi podataka u stvarnom vremenu putem vizualizacijskih nadzornih ploča ili interaktivnih izvješća, menadžeri dobivaju korisne uvide u pokazatelje uspješnosti svoje tvrtke poput trendova prodaje ili ponašanja kupaca. (Cebotarean, 2019.)

Još jedna važna prednost koju pružaju sustavi poslovne inteligencije jest njihova sposobnost kombiniranja analitičkih alata s operativnim podacima. Ta kombinacija pruža planerima i donositeljima odluka složene informacije o tome kako tvrtka uspješno posluje u usporedbi s mjerilima industrije ili pokazateljima konkurencije. Putem tih uvida dionici mogu donositi informiranije odluke u vezi s raspodjelom resursa - bilo da se radi o kapitalnim ulaganjima u marketinške kampanje usmjerene na širenje tržišnog udjela ili mjerama smanjenja troškova u strategijama upravljanja lancem opskrbe. (Negash, 2004.)

Učinkovita upotreba alata i tehnika poslovne inteligencije može biti ključni pokretač odlučivanja u organizacijama, poboljšanja operativne učinkovitosti i općeg poslovnog uspjeha. Poslovna inteligencija je praksa koja uključuje upotrebu alata za analizu podataka radi pružanja uvida u prošle, sadašnje i buduće poslovne operacije. Pomoću poslovne inteligencije organizacije mogu poboljšati svoju sposobnost donošenja informiranih odluka jer imaju pristup analitici podataka u stvarnom vremenu. (Skyrius, 2021.)

Poslovna inteligencija ima ključnu ulogu u podršci održivom poslovanju na nekoliko načina. Slijedi nekoliko aspekata kako poslovna inteligencija može doprinijeti održivosti poslovanja:

1. **Praćenje i analiza ekoloških pokazatelja.** Alati poslovne inteligencije omogućavaju tvrtkama prikupljanje, analiziranje i vizualiziranje ekoloških podataka kao što su potrošnja energije, emisije štetnih plinova, upotreba resursa i druge ekološke mjere. Ovo pomaže tvrtkama bolje razumjeti njihov ekološki otisak i identificirati područja za poboljšanje.

2. **Optimizacija lanca opskrbe.** Poslovna inteligencija može pomoći tvrtkama da upravljanje svojim lancem opskrbe pružajući podatke o performansama dobavljača, vremenu isporuke, troškovima transporta i drugim faktorima. Ovo može rezultirati efikasnijim transportom, smanjenjem otpada i boljom kontrolom resursa.

3. **Predviđanje potrošnje resursa.** Korištenjem analitičkih modela, poslovna inteligencija može pomoći tvrtkama u predviđanju potrošnje resursa kao što su električna energija, voda i sirovine. Ovo omogućuje tvrtkama bolje planiranje potrošnje resursa i smanjuje nepotrebnu potrošnju.

4. **Izveštavanje i transparentnost.** Poslovna inteligencija omogućuje tvrtkama generiranje detaljnih izvještaja o njihovim održivim inicijativama i performansama. Ti izvještaji mogu biti korisni za internu upotrebu, ali i za komunikaciju s interesnim skupinama, investitorima i regulatornim tijelima kako bi se osigurala transparentnost u vezi s održivim praksama.

5. **Analiza troškova i koristi održivosti.** Alati poslovne inteligencije mogu pomoći tvrtkama da analiziraju troškove i koristi svojih održivih inicijativa. Ovo omogućava tvrtkama donijeti informirane odluke o tome koje održive prakse su najisplativije i kako postići bolji balans između ekonomske održivosti i zaštite okoliša.

6. **Praćenje i unapređenje performansi.** Poslovna inteligencija omogućuje kontinuirano praćenje performansi u vezi s održivim ciljevima i inicijativama. Tvrtke mogu postaviti ključne pokazatelje performansi vezane za održivost i koristiti alate poslovne inteligencije za praćenje napretka i identifikaciju područja za unapređenje. (Lukić, 2015.)

„U osnovi, poslovna inteligencija igra ključnu ulogu u omogućavanju tvrtkama da bolje razumiju, upravljaju i optimiziraju svoje održive prakse, čime doprinosi održivom poslovanju i pozitivnom utjecaju na okoliš, ekonomiju i društvo.“ (Lukić, 2015.)

5. RASPRAVA

Kako se svijet brzo mijenja, održivost ima bitnu ulogu kako bi se očuvala planeta i kako bi se promicao dugoročni rast. Održivost zapravo zahtijeva pronalazak ravnoteže između očuvanja okoliša, društvene odgovornosti i ekonomskog razvoja. Ako se promatra individualno, usvajanje održivih praksi znači donošenje izbora koji uravnotežuju osobne potrebe s utjecajem na okoliš. To uključuje smanjenje potrošnje energije, recikliranje otpada ili odabir ekološki prihvatljivih izbora.

Kako se svijet suočava s izazovima kao što su klimatske promjene koje su proizašle iz neodrživih praksi, vrlo je bitno usvajanje zelenijih životnih stilova. Održivost se suočava s izazovima koji proizlaze iz dva ključna faktora: nedjelotvornih politika zaštite okoliša i rasta populacije. Neučinkovite politike zaštite okoliša povećavaju postojeće izazove povezane s održivošću. Rast populacije dovodi do povećanja potrošnje, a to značajno prijeti stabilnosti okoliša.

U svijetu u kojem se suočavamo s izazovima poput klimatskih promjena, resursne degradacije i društvenih nejednakosti, ekonomska održivost i održivi razvoj postali su ključni koncepti koji oblikuju našu budućnost. Ovaj diplomski rad je istražio dublje koncepte održivosti kako bi se bolje razumjela njihovu važnost i kako bi se razmotrila njihova primjena u suvremenom ekonomskom okruženju.

Ekonomika održivosti, kao osnovni stup održivog razvoja, podrazumijeva postizanje ravnoteže između ekonomske dobiti i ekoloških te društvenih troškova. U sklopu ovog rada razmatraju se ključne komponente ekonomske održivosti, uključujući upravljanje resursima, inovacije i održive poslovne modele. Isto tako, istražuju se različiti pristupi i politike koje mogu podržati ekonomsku održivost, uključujući promicanje čistih tehnologija, poticanje na društveno odgovorno poslovanje i reforme ekonomske politike.

S druge strane, održivi razvoj je sveobuhvatan koncept koji objedinjuje ekonomske, ekološke i društvene aspekte. Održivi razvoj zahtijeva promišljeno planiranje i upravljanje kako bi se osigurala dugoročna dobrobit sadašnjih i budućih generacija. U ovom radu se ističe kako održivi razvoj postavlja temelje za ravnotežu između ekonomskih ciljeva (profitabilnost), ekoloških ciljeva (zaštita okoliša) i društvenih ciljeva (socijalna pravednost). Promišljena integracija tih

aspekata postaje ključna kako bi se izbjegle ekonomske i ekološke krize te društvene napetosti koje bi mogle ugroziti globalnu stabilnost.

Međutim, važno je napomenuti da put prema globalnoj harmoniji kroz ekonomsku održivost i održivi razvoj nije jednostavan. Postizanje ravnoteže između ekonomske dobiti, ekološke očuvanosti i društvene pravde zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje suradnju na globalnoj razini, inovacije, promjene u načinu razmišljanja i političke reforme.

Kroz napore usmjere promicanju ekonomike održivosti, osigurava se pravedniji i bolji svijet za sve ljude. Održivost je ključna kako bi se osigurala bolja budućnost planete Zemlje. Kao što se u ovom radu proučavalo očekuje se od ljudi da preuzmu odgovornost za svoje postupke i da se teži stvaranju svijeta koji će zadovoljiti potrebe sadašnjih i budućih generacija. Također je bitno naglasiti da se održivost ne brine samo o očuvanju okoliša, nego i o socijalnom i ekonomskom razvoju koji promiče jednakost, pravednost i blagostanje. U ovom radu je promatrano i kako održive prakse mogu ublažiti utjecaje klimatskih promjena smanjenjem stakleničkih plinova i promicanjem obnovljivih izvora energije. Nadalje, vrlo je važno napomenuti kako postizanje održivosti nije jednostavan zadatak jer zahtijeva zajedničko djelovanje.

Prelazak prema održivosti zahtijeva promjene u potrošnji resursa kao što su voda i energija. Važno je naglasiti koliko je važna ekonomika održivosti kako bi svi ekonomski sustavi podržali održivost. Tu spada izučavanje ekonomskih instrumenata, politika i modela. Ekonomika održivosti je vrlo važna jer promiče stvaranje ravnoteže između ekonomskih, društvenih i ekoloških ciljeva, te samim time promiče zelene tehnologije i održive prakse.

Može se naglasiti održivi razvoj kao jedan od bitnih koncepata, a odnosi se na postizanje ravnoteže između ekonomske, ekološke i društvene održivosti čime se osigurava dobrobit trenutnih i budućih generacija. Ovaj koncept posebno naglašava potrebu za dugoročnim planiranjem i održivim upravljanjem resursima kako bi se izbjeglo iscrpljivanje prirodnih resursa i kako bi se spriječili negativni utjecaji na okoliš.

Na razvoj održivog poslovanja utječe mnogo čimbenika koji potiču ili ograničavaju sposobnost različitih tvrtki kako bi se uspješno implementirale održive prakse u poslovanje. Mogli bismo navesti neke od mnogih čimbenika, naime troškove i uštede, propise i zakone, potražnju, financiranje, konkurenciju, tehnologiju, rizik, reputaciju i slično.

Ekonomika održivosti se definira kao pristup ekonomiji koja brine o postizanju ekonomske dobrobiti istovremeno implementirajući održive prakse. Ona prepoznaje ovisnost ekonomskih, ekoloških i društvenih sustava i promiče uravnoteženi razvoj.

Održivi kontroling podrazumijeva proces praćenja, analize i upravljanja održivim aspektima poslovanja organizacije. Smatra se ključnom funkcijom unutar organizacija kako bi donijele informirane odluke i optimalno koristile resurse. Održivi kontroling se također bazira na implementiranju ekoloških, društvenih i ekonomskih aspekata u poslovne procese i strategije.

Ekonomika održivosti predstavlja ključni stupanj održivosti koja se odnosi na dugoročno očuvanje ekonomske strukture i resursa. To uključuje uravnoteženi ekonomski rast, efikasnost korištenja resursa i pravičnu raspodjelu ekonomske dobiti. Ekonomika održivosti je temeljna za opstanak i prosperitet organizacija u dugom roku.

Održivi kontroling predstavlja strateški pristup upravljanju i praćenju poslovnih performansi koji uključuje integraciju ekoloških, društvenih i ekonomskih aspekata. Ovaj pristup pomaže organizacijama razumjeti utjecaj svojih poslovnih aktivnosti na okoliš, društvo i ekonomiju te usklađivanje svojih odluka s ciljevima održivosti. Održivi kontroling pruža organizacijama alate i tehnike za bolje razumijevanje ekonomske održivosti. Integriranjem održivog kontrolinga u poslovne procese, organizacije mogu identificirati potencijalne ekonomske rizike i prilike te donositi informirane odluke koje će dugoročno pridonijeti očuvanju ekonomske ravnoteže.

Možemo reći kako su ekonomika održivosti i održivi kontroling povezane komponente i važne su kako bi se postigao održivi razvoj u društvu kao cjelini. Imaju zajedničke ciljeve kao što su postizanje ekonomske dobiti, očuvanje okoliša i društvena odgovornost. Ekonomika održivosti i održivi razvoj predstavljaju ključne komponente budućnosti koja nas očekuje. Postizanje globalne harmonije zahtijeva zajednički napor svih društvenih aktera, uključujući vlade, poslovni sektor, civilno društvo i pojedince. Kroz integraciju ekonomske, ekološke i društvene dimenzije u svim aspektima naših života, možemo stvoriti bolju budućnost za sve. Održivost nije samo cilj, već i putokaz prema boljem, uravnoteženijem i prosperitetnijem svijetu za sadašnje i buduće generacije.

Ekonomski sustavu podržavaju održivost na različite načine te promoviraju ekološku i društvenu održivost, istovremeno ostvarujući ekonomske ciljeve. Ekonomski sustav zapravo ima snažan utjecaj na održivost oblikovanjem poticaja, troškova i novih prilika. Ciljevi održivog razvoja su postavljeni od strane Ujedinjenih Naroda kako bi se rješavali najveći

svjetski problemi, kao što su glad, siromaštvo, osnovni uvjeti za život i slično. Oni predstavljaju predložak za napredak ekonomske, ekološke i društvene održivosti.

Ova diplomski rad ima za cilj pružiti pregled praksi održivog kontrolinga i njihov utjecaj na poslovne rezultate organizacije, uzimajući u obzir i okolišne i društvene čimbenike. Rad istražuje ključne izazove s kojima se organizacije suočavaju pri implementaciji praksi održivog kontrolinga i pruža uvide u to kako te prepreke mogu biti prevladane. Kroz analizu trenutne literature, ovaj rad predstavlja različite strategije za učinkovitu provedbu inicijativa održivog kontrolinga koje ne samo da poboljšavaju financijske rezultate, već pridonose ostvarenju širih društvenih ciljeva vezanih uz zaštitu okoliša i društvenu odgovornost. Sveukupno, ovaj diplomski rad ističe važnost usvajanja holističkog pristupa prema održivom kontrolingu kao dijela šireg smisla održivosti organizacije ako su zaista posvećene stvaranju trajnih pozitivnih utjecaja na društvo, istovremeno stvarajući vrijednost za dionike tijekom vremena.

Istraživanje u ovom diplomskom radu pridonosi razumijevanju održivosti u poslovnom kontekstu, posebno razumijevanju ekonomike održivosti koja je još uvijek relativno nov pojam.

6. ZAKLJUČAK

Kako bi se zaključio ovaj diplomski rad, može se reći da je važno da se ekonomika održivosti uzme u obzir od svih pojedinaca, tvrtki i vlada. Tijekom ovog diplomskog rada obrađivani su različiti ekonomski aspekti održivosti i ekonomika održivosti, počevši od samog značenja, važnosti i izazova. Analiza literature u ovom diplomskom radu prikazuje da postizanje ekonomske održivosti zahtijeva pristup koji uzima u obzir profit, ekološke i društvene utjecaje. Vlade moraju postaviti određene politike koje će poticati održivi razvoj, a tvrtke trebaju poduzeti korake prema smanjenju ugljičnog otiska i čuvanju prirodnih resursa. Dok se ispred nas nalazi neizvjesna budućnost zbog klimatskih promjena i globalnih pandemija, bitno je da se kao prioritet postavi održivost te da se prema tome donose odluke. Ovime se osigurava sigurniji svijet nama i budućim generacijama.

Treba razumjeti koliko su ekonomija održivosti i sama održivost višestruki te koliko je truda potrebno uložiti da bi se došlo do promjene. Tijekom pisanja ovog diplomskog rada ispitana su različita pitanja vezana uz održivi razvoj, koja su međusobno povezana i stoga zahtijevaju relevantna rješenja. Cilj je krenuti prema ekološki prihvatljivim strategijama uz gospodarski napredak.

Ekonomska održivost predstavlja vitalnu osnovu za uspješno poslovanje u 21. stoljeću. U današnjem globalnom okruženju, organizacije moraju prepoznati važnost održivosti ne samo kao moralnog imperativa, već kao ključnog čimbenika dugoročnog uspjeha. Ekonomska održivost zahtijeva ravnotežu između ekonomskog rasta, društvene odgovornosti i zaštite okoliša.

Održivi kontroling, kao inovativan pristup unutar menadžmenta, pruža konkretne alate i strategije za postizanje te ravnoteže. Integracija održivosti u kontroling procese unaprjeđuje donošenje informiranih odluka, optimizaciju resursa te smanjenje negativnih utjecaja na okoliš. Ovaj pristup potiče organizacije da budu proaktivne u preuzimanju odgovornosti prema zajednici u kojoj djeluju, gradeći tako dugoročne partnerske odnose i stvarajući pozitivan društveni utjecaj.

Tijekom pisanja ovog diplomskog rada analizirani su različiti aspekti ekonomske održivosti i održivog kontrolinga. Polazeći od važnosti ekonomije održivog razvoja i njenih važnih spoznaja u znanstvenom polju, prolazi kroz glavne metode ekonomije održivog razvoja kao što

su vrijednosni monizam, model racionalnog aktera, marginalna analiza, tretiranje neizvjesnosti, učinkovitost u ulozi ekonomije i slično. Ispituju se ekonomska politika i proizvodnja kao socio-fizički proces, eksternalije i izazovi održive ekonomije, nakon čega slijedi proučavanje teorijskog okvira održive kontrole i međudnosa između korporativne strategije i održive kontrole.

Također posvetilo se i izučavanju održivih strategija u poduzeću kako bi se dao pogled na povezanost između ekonomike održivosti i poslovnih strategija za bolje sutra. Održive strategije podrazumijevaju usvajanje praksi kako bi se promicalo dugoročno ekološko, društveno i ekonomsko blagostanje.

U zaključku, ekonomika održivosti i održivi kontroling čine suštinsku vezu za postizanje uspješnog, odgovornog i trajnog poslovanja. Njihova integracija ne samo da doprinosi očuvanju okoliša i društvenom prosperitetu, već i osigurava dugoročni ekonomski uspjeh organizacija. Održivost nije opcija, već nužnost, a održivi kontroling je ključan alat za njezino ostvarivanje.

Na kraju, ovaj diplomski rad se može zaključiti riječima Mahatme Gandhija: „Zemlja pruža dovoljno da zadovolji potrebu svakog čovjeka, ali ne i pohlepu svakog čovjeka.“

Popis literature

Znanstveni i stručni članci:

1. Ahlrichs F. (2012) Controlling of sustainability: How to manage a sustainable business, *Journal of Organisational Transformation & Social Change*, 9(2), pp 141-153, Dostupno na https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1386/jots.9.2.141_1
2. Ayres, R. U. (2008.). Sustainability economics: Where do we stand?, *Ecological Economics*, 67(2) pp 281-310., Dostupno na <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921800907006088>
3. Barton, H. (1996.). The Isle of Harris Superquarry: concepts of the environment and sustainability. *Environmental Values*, 2(5), pp 97-122. Dostupno na https://www.environmentandsociety.org/sites/default/files/key_docs/ev_5no.2_bartonharry.pdf
4. Bergh, J. C. (2010). Externality or sustainability economics?. *Ecological Economics*, 69(11), pp 2047-2052., Dostupno na https://www.researchgate.net/profile/Jeroen-Van-Den-Bergh/publication/227414438_Externality_or_sustainability_economics/links/5fe234c745851553a0e31316/Externality-or-sustainability-economics.pdf
3. Bowles, S. (1998.). Endogenous preferences: the cultural consequences of markets and other economic institutions. *Journal of Economic Literature*, 36(1), pp 75-111., Dostupno na <https://www.jstor.org/stable/2564952>
4. Bowles, S., & Gintis, H. (2002.). Homo reciprocans. *Nature*, 415, pp 125-128., Dostupno na <https://www.nature.com/articles/415125a>
5. Brown, T. C., & Gregory, R. (1999.). Why the WTA–WTP disparity matters. *Ecological Economics*, 28, pp 323-335., Dostupno na https://openeclass.panteion.gr/modules/document/file.php/TMI269/wta_wtp_disparity.pdf
6. Clark, W., & Dickson, N. (2003.). Sustainability science: the emerging research program. *Proceedings of the national academy of sciences*, 100(14), pp 8059-8061., Dostupno na <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.1231333100>

5. Diesendorf, M. (2000). Sustainability and sustainable development. *Sustainability: The corporate challenge of the 21st century*, 2, pp 19-37., Dostupno na <https://markdiesendorf.com/wp-content/uploads/2015/09/CorpSust2000.pdf>
6. Gintis, H. (2000.). Beyond Homo economicus: evidence from experimental economics. *Ecological Economics*, 35, pp 311-322. Dostupno na <https://www.uvm.edu/~jdericks/EE-F14/Gintis-BeyondHomoEconomicus.pdf>
7. Goede, R. (2021). Sustainable business intelligence systems: Modelling for the future. *Systems Research and Behavioral Science*, 38(5), pp 685-695. Dostupno na https://repository.nwu.ac.za/bitstream/handle/10394/38505/Goede_R.pdf?sequence=1
8. Gowdy, J. (1997.). The value of biodiversity: markets, society and ecosystems. *Land Economics*, 73(1), pp 25-42., Dostupno na <https://www.uvm.edu/~jfarley/EEseminar/readings/Value%20of%20biodiversity.pdf>
9. Hocherts, K. (2001.). Corporate sustainability management, towards controlling corporate ecological and social sustainability., Dostupno na https://www.academia.edu/2837301/Corporate_Sustainability_Management_Towards_Controlling_Corporate_Ecological_and_Social_Sustainability
10. Károly Kiss, 2011, Rise and Fall of the Concept Sustainability, *Journal of Environmental Sustainability*, Dostupno na <https://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1008&context=jes>
11. **Klaassen, G.A.J. & Opschoor, J.B. (1991). *Economics of sustainability or the sustainability of economics: Different paradigms. Ecological Economics*, 4(2) 93-115., Dostupno na <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/12758/>**
12. Laibson, D. (1993.). Golden eggs and hyperbolic discounting. *Quarterly Journal of Economics* 112(2), pp 443-478., Dostupno na https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4481499/Laibson_GoldenEggs.pdf
13. Loiseau, E., Saikku, L., Antikainen, R., Droste, N., Hansjürgens, B., Pitkänen, K., ... & Thomsen, M. (2016). Green economy and related concepts: An overview. *Journal of cleaner production*, 139 pp 361-371. Dostupno na https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/84205958/pub00050563-libre.pdf?1650029679=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DGreen_economy_and_related_concepts_An_ov.pdf&Expires=1695846272&Signature=ZSBTLY7sqicu4IKjBc2LHKQwp4IU5jiqmHSXkzFpd98o4JMBf0TnvsHDL6K8xpOyjiGPcxJ1qslDQ820F55VOOVt8P3d10m0O6W

[MgM0EJOHvG0Bwfl0eYDmwMU4XCqrXu-
bqIQMLsQqRAotEIF7J09rP65Kkl3q8Qe7nd1TQVmXyZkXpWNBd17B0sMu4KEN
cie7n6Mhc0FLed3VYZLQbfTERGOO7iI08oxazJd6bb63IVve~C1M5XLZEFJM3LEB
p15SIg4FGM6xUwNOtsWypf67kUK94f3tKiC5BWZ4beKyor6RFThMQqJUvX1D~
UqBLzR2OMPnj7rvodnJmvqDNRQ_&Key-Pair-
Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA](https://doi.org/10.1088/1748-9326/ab9468/pdf)

14. Markard, Jochen et al, 2020, Challenges in the acceleration of sustainability transitions, *Environmental Research Letters*, Dostupno na <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ab9468/pdf>
15. Meštrović, M., & Cvijanović, V. (2007). Prikaz nekih kritika neoklasične škole ekonomskog mišljenja. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 5(1), pp 439-446. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/41351>
16. Negash, Solomon, 2004, Business Intelligence, *Communications of the Association for Information Systems*, Dostupno na <https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=3234&context=cais>
17. Premović, J., Đokić, N., Arsić, L., & Micić, R. (2018). Zelena ekonomija-održiva ekonomija XXI veka. *Ecologica*, 25(91), pp 512-516., Dostupno na https://www.researchgate.net/publication/356718977_Premovic_J_Dokic_N_Arsic_L_Micic_R_2018_Zelena_ekonomija_-_odrziva_ekonomija_XXI_veka_Ecologica_broj_91_str_512-517_ISSN_0354-3285_UDC_5027_COBISSSR-ID_80263175_Naucno-strucno_drustvo_za_zastitu_zivot
18. Spangenberg, J.H., 2005, Economic sustainability of the economy: concepts and indicators, *Int. J. Sustainable Development.*, Dostupno na <https://d3pcsg2wj9izr.cloudfront.net/files/6471/articles/6328/f211108463951127.pdf>
19. Suzumura, K. (1999.). Paretian welfare judgements and Bergsonian social choice. *Economic Journal*, 109(455), pp 205-221., Dostupno na <https://ideas.repec.org/a/ecj/econjl/v109y1999i455p204-20.html>
20. Vatn, A., & Bromley, D. (1994.). Choices, without prices, without apology. *Journal of Environmental Economics and Management*, 26(2), pp 129-47., Dostupno na <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0095069684710084>

Knjige:

1. Albert, M., & Hahnel, R. (1990.). *A Quiet Revolution in Welfare Economics*. New Jersey: Princeton University Press.
2. Duchin, F. (1998.). *Structural Economics*. Washington, D.C.: Island Press.
3. Erickson, J. (1999.). *Ecological economics: an emerging alternative to environmental economics in Chapman, D.* New York: Addison Wesley Longman Harper Collins.
4. Gintis, H. (2000.). *Game Theory Evolving*, New Jersey: Princeton University Press.
5. Golding, I., & Winters, A. (1995.). *The Economics of Sustainable Development.*, Cambridge: Cambridge University Press
6. Lindell, J. (2016.). *Controller as Business Manager*, Hoboken, New Jersey: Wiley
7. Skyrius, R. (2021.). *Business Intelligence: A Comprehensive Approach to Information Needs, Technologies and Culture*, New York: Springer Cham

Ostali izvori:

1. Banec, T. (2022). Uloga i značaj poslovne inteligencije u organizaciji (Doctoral dissertation, University North. University centre Varaždin. Department of Business Economics). Dostupno na file:///C:/Users/igor/Downloads/uloga_i_znacaj_poslovne_inteligencije_u_organizaciji_banec.pdf (28. rujan 2023.)
2. Biswaraj Ghosh, 2020, Controlling for Sustainability Strategies: Evidence from the UK. Dostupno na https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/40451/1/Controlling%20for%20sustainability%20%20%20strategies_Amended%20Thesis%20_v.1.3_Biswaraj%20Ghosh%20August%202020.pdf (18. lipanj 2023.)
3. Cebotarean Elena, 2019, Business intelligence. Dostupno na http://www.scientifichesiss.org/wp-content/files/1102_Business_intelligence.pdf (18. lipanj 2023.)
4. Conard, Bruce R., 2013, Some Challenges to Sustainability, MDPI. Dostupno na <https://pdfs.semanticscholar.org/5024/c2cb8b6635bb0b27531c9114b2298f44a2dd.pdf> (18. kolovoz 2023.)
5. IDOP, 2001. 17 ciljeva održivog razvoja, Dostupno na <https://idop.hr/ciljevi-odrzivog-razvoja/> (18. kolovoz 2023.)
6. Lukić, J. (2015). Razvoj modela poslovne inteligencije u B2B elektronskom poslovanju elektroprivrede, Sveučilište u Beogradu. Dostupno na

<https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/6007/Disertacija3913.pdf> (28. rujan 2023.)

7. Pavlinović, A. (2020). Analiza ciljeva održivog razvoja i primjeri provedbe u EU (Doctoral dissertation, University of Split. Faculty of economics Split). Dostupno na file:///C:/Users/igor/Downloads/1173650_pavlinovic_ana.pdf (28. rujan 2023.)
8. Ratković, T. (2019). Razvojne mogućnosti sporta kao sastavnice nacionalnoga gospodarstva u međunarodnom poslovnom okruženju (Doctoral dissertation, University of Zadar). Dostupno na <https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd:2981/preview> (18. kolovoz 2023.)